

Vejledning til prøverne i faget tysk

Styrelsen for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Grundskolen
Kontor for Afgangsprøver, Test og Evalueringer
August 2009

Indhold

Vejledning til prøverne i tysk fsa

5	1. Indledning
6	1.1. Faglige områder
6	1.2. Prøverne
7	1.3. Prøvernes enkelte dele
8	2. Den skriftlige prøve
8	2.1. Receptive kompetencer
8	2.1.1. Lyttefærdighed
9	2.1.2. Læsefærdighed
10	2.2. Produktive kompetencer
11	2.2.1. Sprog og sprogbrug
11	2.2.2. Skriftlig fremstilling
13	2.2.3. Før prøven
13	2.2.4. Anvendelse af it
14	2.2.5. Længde
14	2.2.6. Procedure for prøvens afholdelse
14	2.2.7. Ordbøger og grammatiske oversigter
15	2.2.8. Information til eleven
15	2.2.9. Praktiske forhold om prøven
16	2.3. Vurdering og karaktergivning
18	2.3.1. Evalueringsskema – skriftlig sprogfærdighed
19	2.3.2. Vejledende karakterbeskrivelser
20	2.4. Den nye censorordning
21	3. Den mundtlige prøve

22	3.1. Tekstopgivelser
23	3.1.1. Normalside
24	3.2. Forløbet af den mundtlige prøve
24	3.2.1. Disposition for det selvvalgte emne
26	3.2.2. Forberedelse af det selvvalgte emne
26	3.2.3. Prøven er individuel
27	3.2.4. Samarbejdet mellem lærer og censor
27	3.2.5. Lærerens rolle
28	3.3. Samtalen
28	3.3.1. Eksempel på prøveoplæg/spørgsmål
29	3.3.2. Prøveoplægget
30	3.3.3. Lodtrækning
30	3.4. Vurdering og karaktergivning
31	3.4.1. En fremragende præstation ved FSA
31	3.4.2. En god præstation
31	3.4.3. En tilstrækkelig præstation
32	3.4.4. Evalueringsskema til mundtlig sprogfærdighed
32	3.4.5. Information til eleven
33	3.4.6. Information til censor
33	3.4.7. Censors opgave

Vejledning til prøverne i tysk fS10

1.1 Baggrund for ændringerne

1.2. Faglige områder

1.3. Prøverne

1.4. Prøvernes enkelte dele

2. Den mundtlige prøve

- 2.1. Prøvegrundlaget
- 2.2. Den mundtlige prøves dele
- 2.3. Tekstopgivelser
 - 2.3.1. Normalside
- 2.4. Prøven
 - 2.4.1. Dispositionen
 - 2.4.2. Eksempel
 - 2.4.3. Forberedelse af prøven
- 2.5. Prøven er individuel
- 2.6. Lærerens rolle
- 2.7. Redegørelse
- 2.8. Samtale
- 2.9. Lodtrækning
- 2.10. Information til eleven
- 2.11. Censors opgave
 - 2.11.1. Information til censor
- 2.12. Vurdering og karaktergivning
 - 2.12.1. Det selvvalgte emne
 - 2.12.2. Samtalen
 - 2.12.3. Vejledende karakterbeskrivelser
 - 2.12.4. Evalueringsskema til mundtlig sprogfærdighed

3. Den skriftlige prøve

- 3.1. Prøvegrundlaget
- 3.2. At arbejde med skriftlighed
 - 3.2.1. Skriveprocessen

3.3. Den skriftlige prøves dele

3.3.1. Sprog og sprogbrug

3.3.2. Skriftlig fremstilling

3.4. Anvendelse af it

3.5. Længde

3.6. Prøven

3.7. Procedure for prøvens afholdelse

3.8. Ordbøger og grammatiske oversigter

3.9. Vurdering og karaktergivning

3.9.1. Sprog og sprogbrug

3.9.2. Skriftlig fremstilling

3.9.3. Der gives én karakter

3.9.4. Vejledende karakterbeskrivelser

3.9.5. Evalueringsskema til skriftlig sprogfærdighed FS10

4. Bekendtgørelsen

4.1.1. Prøvens vilkår

1. Indledning

Formålet med denne vejledning er at præcisere og uddybe de prøvekrav, der stilles i prøvebekendtgørelsen, og at tydeliggøre den sammenhæng, der er mellem prøvebekendtgørelsen og folkeskolens formål, fagformålet, de centrale kundskabs- og færdighedsområder, slutmål og den vejledende læseplan.

Ifølge folkeskolelovens § 18, stk. 4, skal lærer og elev løbende samarbejde om fastlæggelse af målene for elevens arbejde, og undervisningsformer, metoder og stofvalg skal i videst muligt omfang foregå i samarbejde mellem lærer og elever. Denne paragraf skal naturligvis ses i lyset af såvel den overordnede formålsbestemmelse samt formålet for faget tysk, de centrale kundskabs- og færdighedsområder og trin- og slutmål.

Kravene i faget tysk, som de er beskrevet i Fælles Mål og prøvebekendtgørelsen er grundlaget for tilrettelæggelsen af prøverne i tysk. Ifølge folkeskolelovens § 18, stk. 3, skal undervisningens indhold fastlægges således, at kravene ved prøverne i de enkelte fag kan opfyldes.

Eleverne skal inden prøven orienteres om prøvekravene og vurderingskriterierne, og om hvordan prøvernes enkelte dele foregår.

Styrelsen for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Grundskolen

Kontor for Afgangsprøver, Test og Evalueringer

1.1. Faglige områder

Tyskundervisningen er i de centrale kundskabs- og færdighedsområder (slutmål) og trinmål beskrevet

ud fra fire områder

- Kommunikative færdigheder
- Sprog og sprogbrug
- Sprogtilegnelse
- Kultur- og samfundsforhold.

Disse fire områder er indarbejdet i reglerne for prøverne, og både den skriftlige og den mundtlige prøve indeholder samlet set udvalgte elementer af alle fire områder.

Den mundtlige og den skriftlige prøve i tysk er først og fremmest prøver i kommunikative færdigheder.

Eleven prøves derved i både receptive og produktive færdigheder i den form, læseplanen beskriver. Færdighedsområderne er elevens forudsætning for at klare prøven i kommunikative færdigheder og for i praksis at vise, at hun/han har tilegnet sig viden og bevidsthed om områderne.

1.2. Prøverne

Prøverne har som mål, at de skal afdække, hvor langt eleven er nået i sine færdigheder inden for specifikt udvalgte slutmål, hvor eleven bedømmes efter mål og krav. Målene for undervisningen er uændrede og skal fortsat leve op til de eksisterende bindende trin- og slutmål, der følger bekendtgørelsen for Fælles Mål.

Der prøves i kombinerede funktionelle færdigheder. Der er tale om prøver, der afspejler elevens henholdsvis receptive og produktive færdigheder. Prøven er en sprogsprøve, der tester, hvad eleverne kan udtrykke og forstå på fremmedsproget. Pejlemærker for dette arbejde er at finde i den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog (CEFR (Common European Framework of Reference for Languages)), som er en anerkendt rammebeskrivelse af niveauer inden for de forskellige sproglige kompetencer, hvor der angives, hvilket niveau den enkelte elev er nået til.

Grundskolen har i faget tysk hovedansvaret for, at eleverne mindst når de mål, der er beskrevet i niveauerne A1-A2 (Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog). Disse kompetencebeskrivelser anvendes som pejlemærker i test- og prøvearbejdet i flere

europæiske lande. Et tilgængeligt eksempel herpå er den netbaserede sprogtest, Dialang (<http://www.dialang.org>), der tilbyder selvscorende sprogtest på 14 forskellige sprog.

Læring af de kommunikative færdigheder består i at træne og tilegne sig de receptive kompetencer: lytte og læse, og de produktive kompetencer: redegørelse, samtale og skrive. Færdighederne hænger nøje sammen og interagerer med hinanden (de fem kompetencer – CEFR).

I udarbejdelsen af nye prøveformer for fremmedsprogene i Danmark har referencerammen været en vigtig inspirationskilde. Hernæst har udviklingsarbejderne i fremmedsprog igennem en årrække bidraget med vigtige oplysninger til prøvearbejdet. Det vil tage tid og kræve en årelang, målrettet indsats at tilpasse de nationale sprogprøver til CEFR. De nye prøver skal ses som det første skridt i retning af at udvikle et koncept, hvor færdighedsområderne opdeles og afprøves mere systematisk, end det hidtil er sket.

Ud over at der er tale om en fornyet og større fokusering på de vigtigste af slutmålene, der er opstillet for faget tysk, sigter justeringen også på, at der opnås en positiv tilbagevirkende effekt på undervisningen, især hvad angår fordybelsen i de tyskfaglige kerneområder.

1.3. Prøvernes enkelte dele

Skriftlig prøve (frivillige prøver, valgfag)

Prøven består af en centralt stillet opgave til testning af:

a) receptive kompetencer (lytteforståelse: 20 minutter, læseforståelse: 40 minutter); i alt 1 time

b) produktive skriftlige kompetencer (opgave i sprog og sprogbrug samt skriftlig fremstilling);

i alt 2 timer.

Mundtlig prøve (udtræksprøve, tilbudsfaget samt frivillige prøver, valgfag)

Prøven består af en decentralt stillet opgave til testning af mundtlige, produktive færdigheder:

a) redegørelse (cirka 5 minutter)

b) interaktion/samtale (cirka 8 minutter).

Prøverne indeholder opgaver af forskellig karakter, hvilket giver eleven mulighed for at vise sin viden på mange forskellige måder. Eleverne skal både lytte, læse, skrive og tale, herunder både redegøre for kendt stof og indgå i samtale. Prøvematerialet er varieret med hensyn til teksttyper, stemmer og temaer. Ligeledes indgår varierede svarformer i

opgaverne til læsning, lytning, sprog og sprogbrug. Der anvendes multiple choice, som er en fælles betegnelse for en række opgavetyper, hvor eleven skal vælge det rigtige svar blandt flere mulige.

Den skriftlige prøve består af:

- lytning
- læsning
- sprog og sprogbrug
- skriftlig fremstilling.

Den mundtlige prøve består af:

- redegørelse for selvvalgt emne
- samtale/interaktion.

2. Den skriftlige prøve

Skolestyrelsens opgavekommission for tysk producerer et prøveoplæg bestående af 2 hæfter. Et hæfte med lytte- og læsetekst, der i niveau og omfang svarer til prøvebekendtgørelsen med et indhold, som det skønnes, alle elever kan forholde sig til. Der vil være et antal opgaver i tilknytning til lytte- og læseteksterne, som afprøver elevernes lytte- og læsefærdigheder. Det tilstræbes, at der så vidt muligt skabes autentiske kommunikationssituationer via korte tekster og opgavetyper. Kultur- og samfundsforhold indarbejdes i teksttyperne. Desuden et hæfte bestående af et antal opgaver i sprog- og sprogbrug og én opgave i skriftlig fremstilling. Prøven afholdes samtidig over hele landet. Sættet rettes af det kommunale og ministerielle censorkorps. Opgaverne i lytning, læsning og sprog og sprogbrug rettes efter en nøjere fastlagt rettenøgle.

2.1. Receptive kompetencer

Hæfte 1 af den skriftlige prøve består af:

1.a) en opgave i lytte- og læsefærdighed (én time)
--

Ved prøven i lytte- og læsefærdigheder må der ikke anvendes hjælpemidler.

2.1.1. Lyttefærdighed

Slutmål ifølge Fælles Mål:

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- forstå hovedindholdet og væsentlige detaljer af talt tysk om centrale og nære emner
- vælge relevante lyttestrategier.

Elementer i prøven i lyttefærdighed. Eleven skal:

- lytte for at forstå hovedindhold
- lytte efter specifik information
- uddrage ræsonnementer.

Lytteprøven varer 20 minutter. Cd'en afspilles én gang og varer 20 minutter. Hver lydsekvens er indspillet to gange, og der er indlagt pause til besvarelse. Alle instruktioner til opgaverne er på tysk i et enkelt sprog, og det fremgår tydeligt, hvad eleven skal besvare.

Det kommunale og det ministerielle censorkorps vurderer opgaverne inden for en nærmere fastlagt skala/vurderingsbeskrivelse, der vil fremgå af rettenøglen.

Del	Teksttype	Opgavetype	Opgavens fokus
A	korte sekvenser, fx radioklip, besked eller monolog	multiple choice	<ul style="list-style-type: none">• lytte for at forstå hovedbudskab/hovedindhold• lytte efter specifik information i korte tekster
B	en længere tekst, fx interview eller dialog	multiple choice	<ul style="list-style-type: none">• lytte efter hovedindhold• lytte efter specifik information• uddrage ræsonnementer

Multiple choice er en fælles betegnelse for en række opgavetyper, hvor eleven skal vælge det rigtige svar blandt flere mulige. Pointen er, at eleverne ikke selv skal producere svar.

Del A

Del A består af korte sekvenser, for eksempel monologer med tilhørende multiple choice spørgsmål.

Eleverne lytter til teksten og besvarer multiple choice spørgsmålene, der tester deres evne til at lytte enten efter hovedindhold eller efter specifik information. Monologerne kan for eksempel være en besked på telefonsvarer, meddelelse over højttaler, for eksempel på togstation, reklameindslag i radio, kort nyhedsindslag etc.

Del B

I del B hører eleverne en længere tekst, som for eksempel kan være et interview eller en dialog. Eleverne besvarer multiple choice spørgsmål, der tester deres færdigheder i både at forstå hovedindhold og specifik information samt at uddrage ræsonnementer.

2.1.2. Læsefærdighed

Slutmål ifølge Fælles Mål:

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- forstå hovedindholdet og væsentlige detaljer i forskellige typer skrevet tekst inden for centrale og nære emner
- vælge relevante læsestrategier.
- uddrage og anvende informationer af forskellige typer tekster

Læsetesten varer 40 minutter og består af forskellige dele, hvor én eller flere af nedenstående opgavetyper kan indgå i prøven. Alle instruktioner til opgaverne er på tysk i et enkelt sprog, og det fremgår tydeligt, hvad eleven skal besvare.

Del	Teksttype	Opgavetype	Opgavens fokus
A	korte sætninger og vendinger, som fx beskeder, e-mails, instruktioner, anvisninger eller lignende	multiple choice multiple matching	<ul style="list-style-type: none"> • læse for at forstå hovedindholdet i korte beskeder
B	korte tekster	multiple matching	<ul style="list-style-type: none"> • læse for at forstå hovedindholdet i en sammenhængende tekst
C	en længere tekst	multiple choice	<ul style="list-style-type: none"> • læse for at forstå hovedindholdet • læse for at uddrage specifik information • læse for at kunne ræsonnere sig til svære ord i teksten ud fra sammenhængen

Multiple choice er en fælles betegnelse for en række opgavetyper, hvor eleven skal vælge det rigtige svar blandt flere mulige. Pointen er, at eleverne ikke selv skal producere svar.

Del A

Denne del kan for eksempel bestå af korte tekster i form af beskeder, skilte, e-mails, postkort, instruktioner, annoncer etc. Teksterne præsenteres i layoutet form (fx skærmbillede af e-mail, besked på skærm på togstation, skilte). Et eksempel kunne være, at eleven skal vælge en overskrift, der passer til en kort besked. Del A tester læsning efter hovedindhold.

Del B

Et eksempel kunne være, at eleverne læser en tekst, som er opdelt i afsnit, og bliver præsenteret for forskellige overskrifter. Eleverne skal nu finde en overskrift til hvert af afsnittene. En overskrift passer ikke til nogen af afsnittene. Del B tester forståelse af hovedindhold.

Del C

Et eksempel kunne være et brev, hvor eleven – ligesom i del A og B – læser for at forstå hovedindhold og for at udtrække specifik information. Desuden skal eleven vise færdighed i at slutte sig til svære ord ud fra konteksten.

2.2 Produktive kompetencer

Hæfte 2 af den skriftlige prøve består af

1.b) en skriftlig opgave, der omfatter en opgave i sprog og sprogbrug samt en kortere opgave i skriftlig fremstilling (i alt to timer)
--

Den produktive skriftlige del af prøven omfatter en opgave i sprog og sprogbrug samt en opgave i skriftlig fremstilling. Til besvarelsen gives der to timer.

2.2.1. Sprog og sprogbrug

Slutmål ifølge Fælles Mål:

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- anvende grundlæggende sprogbrugsregler, så kommunikationen lykkes
- anvende ordbøger, grammatiske oversigter, stave- og grammatikkontrol

Eleven skal ved prøven demonstrere færdigheder i skriftligt at anvende centrale sprogbrugsregler samt sikkerhed i anvendelse af et centralt tysk skriftsprog inden for det centrale ordforråd og i tysk retskrivning.

Prøven skal vise noget om elevens kendskab til funktionelt at anvende forskellige ord og ordklasser i en kommunikativ sammenhæng.

Ifølge slutmål for faget tysk efter 9.-klassetrin hører anvendelse af centrale sprogbrugsregler i tysk til grundskolens hovedansvarsområde. Opgaven i sprog og sprogbrug vil omfatte opgaver, hvor eleven skal vise sin viden inden for centrale grammatiske områder, for eksempel sætningens grundstruktur, de vigtigste sætningstyper og ordforråd. Hensigten er ikke, at eleverne lærer grammatiske regler udenad, men at de tilegner sig en funktionel grammatik til støtte for de kommunikative kompetencer.

Elevernes leksikalske kompetence er afgørende for, at kommunikationen lykkes. Opgavetyperne i sprog og sprogbrug kan derfor eksempelvis være korrekt indsættelse af betydningsbærende ord.

Opgavetyper, der viser elevernes evne til at anvende funktionel grammatisk viden, kan eksempelvis være kontekstbaserede ordbogsopslag/ordforrådsopgaver.

Det anbefales, at eleven anvender cirka en halv time til løsningen af opgaven i sprog og sprogbrug.

2.2.2. Skriftlig fremstilling

Slutmål ifølge Fælles Mål:

Kommunikative færdigheder

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- forstå hovedindholdet og væsentlige detaljer i forskellige typer skrevet tekst inden for centrale og nære emner
- udtrykke sig skriftligt i et forståeligt og sammenhængende sprog.

Sprog og sprogbrug

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udtrykke sig med et grundlæggende ordforråd inden for centrale og nære emner
- anvende ofte forekommende faste vendinger og kulturbundne udtryk
- anvende grundlæggende sprogbrugs – og retstavningsregler, så kommunikationen lykkes.

Sprogtilegnelse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- vælge relevante læsestrategier
- anvende ordbøger, grammatiske oversigter og stave- og grammatikkontrol
- vælge relevante skrivestrategier herunder anvendelsen af viden om skriveprocessens faser.

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- anvende en grundlæggende viden om geografi og historie, levevilkår, værdier og normer i tysktalende lande
- drage sammenligninger mellem tysksproget kultur og egen kultur.
- vise forståelse for andres levevis og deres kulturer

Prøveoplægget til den fri skriftlige fremstilling kan variere. Der indgår såvel tekst som billeder i oplægget.

Besvarelsen skal opfylde opgaveformuleringens krav. Besvarelsen kan, afhængigt af oplægget, udformes som for eksempel en fortælling, et debatindlæg eller et brev, hvor indhold og stil er tilpasset situationen.

Oplæggets tekst og billeder skal indgå i besvarelsen i overensstemmelse med opgaveformuleringen.

Eleven skal i overensstemmelse med opgaven anvende et centralt ordforråd og kunne udtrykke sig forståeligt og hensigtsmæssigt i en sammenhængende skriftlig fremstilling, hvor stilen søges afpasset i forhold til modtageren.

Afhængigt af oplægget forventes eleven at kunne udtrykke holdninger, erfaringer, viden, følelser og eventuelt fantasi i besvarelsen.

Besvarelsen skal udformes i skriftsprog med dets særlige karakteristika. Talesprog accepteres, når det optræder i direkte tale.

Fejlagtig sprogbrug forringer sprogets brugsværdi: Jo flere fejl der forekommer samtidig, des lettere opstår der sproglige misforståelser.

Kravet om, at eleven skal kunne "udtrykke sig i en sammenhængende skriftlig form" indebærer, at eleven anvender et centralt ordforråd samt udviser en rimelig sikkerhed i anvendelse af den funktionelle, basale grammatik. Ved et centralt ordforråd forstås indholdsord inden for nære emner og områder, der er undervist i ifølge bindende trinmål og tilhørende målbeskrivelser for undervisningen.

Elevens besvarelse skal omfangsmæssigt være af en sådan længde, at opgaven er besvaret nogenlunde fyldigt i forhold til de halvanden time, eleven har til rådighed.

2.2.3. Før prøven

At lære og at bruge tysk er sammensatte processer, hvor de enkelte kundskabs- og færdighedsområder er indbyrdes afhængige. Derfor bør de integreres i de enkelte undervisningsforløb og herved støtte hinanden. Arbejdet med de skriftlige kompetencer er derfor en naturlig del af undervisningen fra 7.-9. klasse.

I de centrale kundskabs- og færdighedsområder er det med hensyn til det skriftlige formuleret, at eleverne skal:

- udtrykke sig skriftligt i et forståeligt sprog
- arbejde med grammatikker, ordbøger og andre opslagsværker
- arbejde med forskellige medier, herunder elektroniske, blandt andet til tekstbehandling, informationssøgning og kommunikation.

Det skriftlige arbejde er en udtryksform, som skal indgå som en integreret del af undervisningsforløbene

– helt fra 1. forløb i 7. klasse – først og fremmest fordi det er vigtigt, at eleverne i tyskundervisningen får mulighed for at samle mange slags skriveerfaringer, og at læreren undervejs i hele forløbet hjælper eleverne med at udvide deres skriveerfaringer. Ikke mindst herved udvikles elevernes interesse for skriveprocesser og skriveprodukter.

Inden prøven skal eleverne naturligvis gøres bekendt med de regler for prøven, der fremgår af prøvebekendtgørelsen. Inden den egentlige prøve bør de desuden have stiftet bekendtskab med prøveformen i praksis, for eksempel ved at de har gennemført et vejledende prøveeksempel.

At prøven nu indeholder en skriftlig prøvedel, bør få en positiv tilbagevirkende effekt på den daglige undervisning, så det skriftlige udtryk udvikles løbende igennem hele forløbet. Udviklingen af gode skrivekundskaber tager tid, både for eleven og for læreren. Det er af stor betydning, at eleven modtager konstruktiv feedback på sine produkter – både hvad angår form og indhold. Hvis eleven kun får respons på grammatik- og ordforrådsfejl og ikke opmuntres til at gennemskrive en ekstra gang ud fra såvel kammeraters som lærerens kommentarer, sker der ikke den store udvikling. Det skriftlige er ikke bare grammatik, men en kompliceret aktivitet, der kræver et godt sprogkendskab. Selvom en elev er god mundtligt, er det ingen garanti for, at vedkommende mestrer det skriftlige. Der skal undervises i det, og eleven skal træne ved for eksempel at slette eller redigere sætninger i manuskriptet.

Det er selvsagt en ganske anderledes struktureret aktivitet end det talte sprog, der er spontant og mindre struktureret.

2.2.4. Anvendelse af it

It skal integreres i tyskundervisningen, hvor det naturligt kan fremme arbejdet med fagets forskellige områder. En naturlig forudsætning for, at eleven kan have glæde af tekstbehandling ved prøven, er, at han eller hun har en så tilstrækkelig færdighed og øvelse i at anvende computeren, at brugen af den ikke får negativ indflydelse på præstationen. Eleverne skal derfor lære, at en grundig og kritisk gennemlæsning af opgaven er en forudsætning for et godt resultat. Desuden skal de være bevidste om, at stave- og grammatikkontrollen har begrænsninger og dermed kan være en "falsk ven".

Gennem undervisningen må eleven desuden have erfaring med en hensigtsmæssig anvendelse af computeren i skriveprocessen. Ved at benytte it spares kladdefasen. Den ekstra tid, der i praksis på denne måde bliver til rådighed, bør anvendes til at forbedre produktet og ikke blot til at skrive længere. Eleven bør fra undervisningen have erfaring med, hvor meget en besvarelse på en side fylder på tekstbehandling med en læsbar skriftstørrelse 12, samt have erhvervet sig arbejdsrutiner, hvor der både arbejdes med skærbilledet og med udprint af teksten.

2.2.5. Længde

Det forventes, at elevens besvarelse i omfang er en sammenhængende tekst på cirka 200-300 ord med anvendelse af skriftstørrelse 12 på computer, svarende til cirka en side i håndskrift. Eleverne kan være tilbøjelige til at skrive meget lange tekster, men her må det bemærkes, at kvantitet ikke i sig selv er en kvalitet, tværtimod. Denne omfangsbegrænsning er indført for at motivere eleverne til også at bruge tid på arbejdet med sprogfærdigheden.

2.2.6. Procedure for prøvens afholdelse

Før prøvens begyndelse uddeles besvarelsesark, herunder eventuelle hjælpeark, der skal være forsynet med oplysningsrubrik til skolens navn, elevens navn, nummer, klasse/hold

og fag samt felter til at anføre nummer på ark, det samlede antal ark og elevens og den tilsynsførendes signatur.

Når en elev ønsker at aflevere sin besvarelse, skal det ske til en tilsynsførende. Eleven må først forlade sin plads, når den tilsynsførende har kvitteret for modtagelsen af opgavebesvarelsen. Eleven afgør selv, hvilke ark der indgår i besvarelsen, som afleveres til bedømmelse. Eleven nummererer disse ark, og det samlede antal ark angives på hvert ark. Eleven underskriver sin besvarelse. Den tilsynsførende skal sikre sig, at alle rubrikker på arkene med besvarelser er korrekt udfyldt. Den tilsynsførende attesterer ved sin signatur, at besvarelsen er endeligt afleveret til bedømmelse, at antallet af ark svarer til det, der er anført i felterne, samt at det er kontrolleret, at arkene er fortløbende nummererede. Ikke-afleverede besvarelsesark forbliver i lokalet, indtil prøven er afsluttet.

2.2.7. Ordbøger og grammatiske oversigter

Ved prøven i lytte- og læsefærdigheder må der ikke anvendes hjælpemidler.

Ved prøven i den friere skriftlige opgave må der anvendes ordbøger og grammatiske oversigter. Ved brug af computer må der anvendes tekstbehandling med stave- og grammatikkontrol samt elektroniske ordbøger.

Eleven må ved prøven anvende alle slags ordbøger inklusive elektroniske, for eksempel dansk/tysk-, tysk/dansk- og tysk/tysk-ordbøger. Tosprogede elever må eventuelt anvende ordbøger på deres modersmål. Ordbøgerne bør være af nyere dato og af et vist omfang, så eleven ikke kommer i den situation, at der er centrale ord eller udtryk, som ikke kan slås op.

Ved grammatiske oversigter forstås en grammatik, som indeholder oversigter, eksempler og forklaringer af grammatiske områder. Den grammatiske oversigt må gerne være lærer-/elevproduceret.

Grammatikken må ikke have form af en daglig øvebog, hvori der forekommer længere tekststykker eller udfyldningsopgaver.

Der må advares mod grammatiske oversigter, hvor omfanget er uoverskueligt i prøvesituationen.

Kun grammatiske oversigter, som eleven er vant til at arbejde med og derfor let kan finde rundt i, kan forventes at blive udnyttet hensigtsmæssigt ved prøven.

2.2.8. Information til eleven

Eleverne skal inden prøven orienteres om prøvekravene, vurderingskriterierne, og om hvordan prøvernes enkelte dele foregår. De bør have kendskab til prøveformen og prøvesættets udformning.

Et alsidigt arbejde med skriftlig fremstilling på grundlag af de centrale kundskabs- og færdighedsområder, slutmål, trinmål, læseplan og undervisningsvejledning vil have givet eleverne tilstrækkelig baggrund for at kunne besvare prøveopgaverne. Specielt kan en procesorienteret skriveundervisning have givet dem metoder til at forholde sig til en tekst og se muligheder for redigering og forbedring. Det bør de naturligvis benytte sig af, når de arbejder med deres egen tekst i prøvesituationen.

2.2.9. Praktiske forhold om prøven

Til besvarelsen af opgaven af den skriftlige prøve gives der 3 timer.

Prøven aflægges i ét eller flere lokaler, hvor der er tilvejebragt gode afspilningsforhold. Instruksen om afspilningen medfølger opgaverne. Når udtrækket er blevet offentliggjort, bestiller skolen det antal prøver og cd'er fra Undervisningsministeriets Prøveafdeling, som de lokale forhold kræver. Instruksen om afspilningen vil blive lagt på Skolestyrelsens hjemmeside.

Prøvens dele:

- lytning
- læsning
- sprog og sprogbrug
- skriftlig fremstilling.

Besvarelsen af de tre første dele af prøven udfærdiges i hånden på et opgaveark. Den fjerde og sidste del (den kortere skriftlige fremstilling) kan enten udføres i hånden eller på computer.

Hvis ikke prøvelokalet/prøvelokalerne kan indrettes, så elevgruppen kan gennemføre hele prøven i det samme lokale, er det tilladt at indlægge en kort pause, så eleverne eventuelt kan flytte fra et lokale med bordplads til et sted med computere. Dette kan skønnes nødvendigt, hvis ikke der er arbejdsplads ved computerne til at skrive i hånden ved prøvens første del (del 1 og 2).

I den første time ved lytte- og læsetesten er ingen hjælpemidler tilladt. Det vil sige, at eventuelle computere skal være på standby, og at ordbøger **ikke** må anvendes.

Den skriftlige prøve udsendes til skolerne i god tid inden prøven og åbnes på prøvedagen.

Det kommunale og det ministerielle censorkorps retter både lytte- og læsetesten, opgaven i sprog og sprogbrug og den skriftlige fremstilling.

I de sidste to timer ved den friere skriftlige opgave må der ved brug af computer anvendes grammatiske oversigter, tekstbehandling med grammatik- og stavekontrol samt elektroniske ordbøger eller ordbøger i papirudgave. Der må **ikke** være adgang til internettet, og eleverne må ikke hente tekster eller billeder fra andre mapper og filer på computeren. Det er dog muligt at benytte elektroniske ordbøger (fx onlineordbøger), hvis skolen kan sikre, at der er en isoleret adgang til disse materialer. Det er ved brug af elektroniske ordbøger, herunder onlineordbøger, en forudsætning, at eleverne ved nedbrud af deres computer har adgang til en trykt ordbog.

De fleste elever skriver på computer. Computeren giver eleverne mulighed for at redigere hurtigt og præcist i deres tekst, og det er denne skrivesituation, de fleste elever vil komme til at opleve på videregående uddannelser og i fremtidige job. Det anbefales derfor, at alle elever anvender computeren – både i det daglige arbejde og i prøvesituationen.

Skolen skal indrette prøvelokalet, så eleverne kan arbejde optimalt, uanset om de anvender computer eller skriver i hånden under hele prøven.

Hvis eleven skriver i hånden, skal han eller hun være opmærksom på tiden. Der er cirka halvanden time til denne del af prøven.

2.3. Vurdering og karaktergivning

Karakteren for en præstation i skriftlig tysk gives på grundlag af en helhedsvurdering af besvarelsens forskellige dele. Der gives én karakter for besvarelsen. Der vil blive foretaget en afvejning af de enkelte dele. Rettenøglen udmeldes til censorerne.

Prøvens dele:

- lytning
- læsning
- sprog og sprogbrug
- skriftlig fremstilling.

Del 1-3 er opgavetyper, der rettes ud fra en rettenøgle, hvor hver rigtig løst opgave giver ét point. Det samlede pointtal vægtes til en karakter, der sammen med karakteren for den skriftlige fremstilling (del 4) udregnes til én karakter. Denne point- og karakterudregning er foretaget statistisk, og en udførlig vejledning vil blive udgivet i forbindelse med hvert prøvesæt.

Prøverne i tysk er først og fremmest prøver i kommunikative færdigheder. I prøven er det derfor væsentligt at fokusere på det positive, som eleven kan, frem for det, eleven ikke kan. Sproget skal kunne bruges i en kommunikativ sammenhæng og skal anvendes til kommunikation, snarere end det skal opfattes som et system, hvor der er fokus på fejl og høje korrekthedskrav. I den skriftlige prøve i 9. klasse prøves eleven særskilt i viden om sprog og sprogbrug, men denne afprøvning sker inden for en kommunikativ ramme. Formålet er ikke, at eleverne mekanisk lærer grammatiske regler udenad, men at de tilegner sig en funktionel grammatik for at kunne kommunikere så optimalt som muligt.

I folkeskolen er det vigtigt at huske på, at elevens sprog er et intersprog, det vil sige et "sprog, der er på vej" med hensyn til sproglig korrekthed. Eksempelvis vil mange indfødte sprogbrugere også begå kongruens- og stavfejl. De forstyrrer måske, men er ikke ødelæggende for forståelsen. Vi skal ikke ignorere de fejl, eleverne laver, men vurdere, om det er fejl, der forstyrrer kommunikationen. Sagt med andre ord skal grammatiksynet passe til sprogsynet.

I vurderingen er det vigtigt at medtage såvel positive som negative sider af besvarelsen i skriftlig fremstilling. Afskrivning af dele af tekstoplægget vil dog vægtes negativt.

Det er vigtigt at understrege, at der er tale om en helhedsbedømmelse, hvor form og indhold vægtes som en helhed. Karakteren gives på baggrund af denne helhedsbedømmelse, som sker ud fra en vurdering af kvaliteter og mangler i besvarelsen.

For at få et overblik over elevpræstationen kan det være hensigtsmæssigt at anvende et hjælpeskema, hvor det positive og det negative noteres for den enkelte elev. Notaterne er samtidig velegnede som udgangspunkt for eventuelle drøftelser mellem censorerne om karakterfastsættelsen. Det samme hjælpeskema kan i øvrigt anvendes ved evaluering af skriftligt arbejde i den daglige undervisning. På den måde kan eleven blive opmærksom på, hvilke områder der skal arbejdes mere med.

De fire centrale kundskabs- og færdighedsområder, nemlig kommunikative færdigheder, sprog og sprogbrug, sprogtilegnelse og kultur- og samfundsforhold, er brugt som overskrifter i hjælpeskemaet. Sprog og sprogbrug samt sprogtilegnelse er i denne sammenhæng ikke brugt som videnskategorier, men de er elevens forudsætning for at kunne kommunikere hensigtsmæssigt, og ved prøven skal eleven vise, at han eller hun er i stand til at anvende dem i praksis.

Der gives ikke karakter for orden, men ulæselig skrift får naturligvis indflydelse på vurderingen, hvis den hæmmer eller umuliggør forståelsen. Form og indhold er tæt knyttet sammen i opgaven i skriftlig fremstilling, og bedømmelsen af besvarelsen skal derfor ske ud fra en helhedsvurdering, hvori de fire CKF-områder indgår.

Efter at prøven er afholdt, kan Skolestyrelsen, hvis det skønnes nødvendigt, udsende en speciel rettevejledning om forhold i opgavesættet, der kræver særlig hensyntagen ved vurderingen af besvarelsene.

Karaktergivningen skal ske på grundlag af de faglige krav og mål, der er opstillet for den enkelte prøve (absolut karaktergivning). Se uddybning af karakterskalaen i bekendtgørelse nr. 262 af 20. marts 2007.

2.3.1. Evalueringsskema – skriftlig sprogfærdighed

Nedenstående elementer kan indgå i helhedsvurderingen. Skemaet kan udfyldes under bedømmelsen af elevbesvarelsen af henholdsvis lærer og censor og danne udgangspunkt for den samlede vurdering.

Tilsammen vil krydsene opridse en profil af præstationen i forhold til de forventninger, der stilles til eleven.

Elevens navn:			
Kommunikative færdigheder	Fremragende	God	Tilstrækkelig
Eleven skriver sammenhængende			
Fremstilling indhold og stil er afpasset til hinanden			
Eleven udtrykker holdninger, viden, følelser, evt. fantasi			
Sprog og sprogbrug	Fremragende	God	Tilstrækkelig
Eleven udtrykker sig forholdsvis klart og forståeligt			
Eleven anvender relevant ordforråd			
Eleven anvender den retstavning, som er nødvendig for forståelsen			
Eleven anvender et skriftsprog, der er i overensstemmelse med genren.			
Eleven disponerer fremstillingen, fx med brug af afsnitsinddeling.			
Eleven bruger tegnsætning, især punktum.			
Eleven anvender grundlæggende sprogbrugsregler, så kommunikation lykkes			
Sprogtilegnelse	Fremragende	God	Tilstrækkelig
Eleven bruger oplæggets tekst og eventuelt billeder.			
Eleven disponerer stoffet.			
Eleven anvender ordbogen hensigtsmæssigt, herunder rigtige opslag.			
Eleven anvender den grammatiske oversigt hensigtsmæssigt.			
Kultur- og samfundsforhold	Fremragende	God	Tilstrækkelig
Eleven udtrykker viden om, holdninger til, erfaringer med relevante emner inden for kultur- og samfundsforhold.			
Eleven perspektiverer til kultur- og samfundsforhold			
Eleven drager sammenligninger til egen kultur			

Vurderingsområderne sammenholdes med 7-trins-skalaens anvendelse, og for eksempel kan karakteren 7 både opnås, hvis de fleste områder er til godt, eller hvis omfanget af kvaliteter og mangler samlet begrundes karakteren.

2.3.2. Vejledende karakterbeskrivelser til FSA skriftlig tysk

Karakteren 12

Fremragende

- Lytte- og læseforståelsen er meget sikker både med hensyn til lytning og læsning efter hovedindhold og lytning og læsning efter specifik information.
- Der er fortrinsvis få fejl i løsningen af opgaverne i såvel lytning og læsning som i sprog og sprogbrug.

Den skriftlige produktion er sammenhængende med en sikker brug af et centralt ordforråd.

- Eleven viser sikkerhed i at anvende relevante udtryk og vendinger, og sproget er fortrinsvis uden meningsforstyrrende fejl.
- Eleven viser sikkerhed i at anvende den funktionelle og for forståelsen mest basale grammatik, hvilket især gælder kongruens, verbalformer og ordstilling. Endvidere udvises en vis sikkerhed i stavning, herunder brugen af tegnsætning.
- Der accepteres fejl, hvis de ikke hæmmer forståelsen væsentligt. Besvarelsen er grundig og inddrager relevante områder inden for emnet.

Karakteren 7

God

- Lytte- og læseforståelsen er forholdsvis sikker både med hensyn til lytning læsning og efter hovedindhold og lytning og læsning efter specifik information.
- Der forekommer flere fejl i løsningen af opgaverne i såvel lytning og læsning som i sprog og sprogbrug.
- Den skriftlige produktion er stort set sammenhængende i form af enkle sætninger. Ordvalget er centralt og nogenlunde dækkende.
- Eleven viser rimelig sikkerhed i at anvende den funktionelle og for forståelsen mest basale grammatik, hvilket især gælder kongruens, verbalformer og ordstilling.
- Eleven udtrykker sig forholdsvis klart og forståeligt i et enkelt sprog med relevante vendinger og udtryk. Sproget indeholder flere fejl, som dog ikke forstyrrer kommunikationen væsentligt.
- Eleven inddrager nogen, men ikke alle relevante områder i sin besvarelse.

Karakteren 02

Tilstrækkelig

- Lytte- og læseforståelsen er acceptabel, men præget af usikkerhed både med hensyn til lytning og læsning efter hovedindhold og lytning og læsning efter specifik information.
- Der er mange fejl og mangler i løsningen af opgaverne i såvel lytning og læsning som i sprog og sprogbrug. Den skriftlige produktion er præget af at være usammenhængende og med et begrænset ordforråd.
- Eleven viser usikkerhed i at anvende viden om den helt basale grammatik, hvilket især gælder ordklasser, kongruens, verbalformer og ordstilling.
- Sproget mangler præcision, og der forekommer flere fejl, der hæmmer forståelsen.
- Eleven inddrager få relevante områder inden for emnet.
- Besvarelsen er tilstrækkelig, men med en hel del mangler.

2.4. Den nye censorordning

Bedømmelsen af de skriftlige afgangsprøver foretages af to censorer uden medvirken af faglæreren.

Bedømmelsen foretages af en statsligt beskikket censor og af en kommunalt beskikket censor.

3. Den mundtlige prøve

Den mundtlige prøve består af en decentral opgave til testning af mundtlige og produktive færdigheder:

- redegørelse for selvvalgt emne (cirka fem minutter)
- interaktion/samtale ud fra et overordnet tema fra tekstopgivelserne (cirka otte minutter)

Prøven er todelt og varer 20 minutter inklusive votering. På baggrund af en helhedsvurdering gives der én karakter.

Første del af prøven består af elevens redegørelse for et selvvalgt emne på baggrund af en godkendt disposition efterfulgt af eksaminators korte spørgsmål og kommentarer. Eleven må medbringe dispositionen til prøven.

Anden del af prøven er en samtale/interaktion med eksaminator på baggrund af et igangsættende spørgsmål/oplæg, som eleven trækker. Spørgsmålet skal have indholdsmæssig sammenhæng med et af de andre overordnede temaer fra tekstopgivelserne.

Censor kan stille afklarende spørgsmål under eksaminationen.

Grundlaget for den mundtlige prøve i tysk er følgende slutmål ifølge Fælles Mål:

Kommunikative færdigheder

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- deltage i samtaler om centrale og nære emner
- redegøre for hovedindholdet og væsentlige detaljer i forbindelse med centrale og nære emner på baggrund af forskellige typer tekst, lyd og billeder og personlige erfaringer.

Sprog og sprogbrug

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udtrykke sig med en udtale og intonation, der gør sproget klart forståeligt

- udtrykke sig med et grundlæggende ordforråd indenfor centrale og nære emner
- anvende relevante kommunikative strategier i forbindelse med samtale og redegørelse
- anvende ofte forekommende faste vendinger og kulturbundne udtryk
- anvende grundlæggende sprogbrugsregler, så kommunikation lykkes.

Sprogtilegnelse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- vælge relevante kommunikationsstrategier
- vælge relevante lyttestrategier.

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- anvende grundlæggende viden om geografi og historie og om levevilkår, værdier og normer i tysktalende lande
- drage sammenligninger mellem tysksprogede kulturer og egen kultur
- anvende tysk som kommunikationsmiddel, fx i internationale projekter og i mødet med tysktalende i og udenfor skolen
- vise forståelse for andres levevis og deres kulturer.

Prøven foregår på tysk. I den mundtlige prøve skal eleverne vise, at de ud fra slutmålene er i stand til at:

- bruge tysk som kommunikationsmiddel, deltage i samtaler og redegøre for hovedindholdet af forskellige teksttyper
- anvende sprogets opbygning hensigtsmæssigt, herunder udtrykke sig forståeligt
- anvende et centralt ordforråd og anvende faste vendinger på en relevant måde
- anvende strategier i forbindelse med kommunikation
- forholde sig til væsentlige sider af samfundsforhold, herunder vise grundlæggende viden om geografi, historie og levevilkår i tysktalende lande.

I prøven adskilles og afprøves færdighederne såvel enkeltvis som integreret. I en kommunikativ undervisning vil man oftest integrere færdighederne. Eksempelvis forudsætter interaktion, at man både kan lytte, forstå og ytre sig. Ligesom slutmålene har tydeligt fokus på elevens alsidige kommunikative sprogfærdigheder, skal den mundtlige prøve netop afspejle, at eleven er i stand til at anvende sit sprog.

Her er det centralt, at eleven kan få følgende kompetencer til at spille sammen:

- reception: at forstå, hvad man hører
- produktion: at gøre sig forståelig i mundtlig tysk (tale)
- interaktion: at kunne reagere spontant og indgå i en samtale
- viden om kultur og samfundsforhold: at kende til kultur i tysksprogede lande og kunne reflektere over ligheder og forskelle i forhold til egen kultur.

3.1 Tekstopgivelser

Til den mundtlige del af prøven opgives et alsidigt sammensat stof inden for fagets centrale kundskabs- og færdighedsområder.

Tekstopgivelserne til den mundtlige prøve består af klassens fælles opgivne tekster, som skal være alsidigt sammensat og omfatte både skønlitteratur og sagprosa. Herudover opgives ikke-skrevet materiale, fx billeder, lyd og video/dvd (audiovisuelle medier). Opgivelserne kan være fælles for hele klassen eller individuelle for enkelte elever eller grupper af elever.

Dertil kommer elevens egne opgivelser, som eleven baserer sit selvvalgte emne på. De samlede opgivelser – det fælles opgivne stof samt den enkelte elevs egne opgivelser – skal for hver enkelt elev omfatte tilsammen 30 – 40 normalsider.

I sit arbejde med det selvvalgte emne kan eleven vælge også at bruge relevante tekster fra det fælles opgivne stof. Elevens egne, individuelle opgivelser påføres elevens disposition.

Alle tekstopgivelser skal være på tysk.

For hver enkelt tekst skal angives de opgivne teksters forfattere og titler med kildeangivelse og normalsideantal.

Blanketten med tekstopgivelserne, prøvespørgsmål og elevernes dispositioner sendes gennem lederen af skolen, så de er censor i hænde senest 14 kalenderdage før prøven.

Kopi af opgivelserne udleveres til eleverne. Eleverne har mulighed for individuelle tekstopgivelser.

En oversigt over elever og tekstopgivelser, for eksempel i form af et afkrydsningsskema, vedlægges opgivelserne til censor.

Reglen om indsendelse af tekstopgivelser til Skolestyrelsen er ophørt, men tekstopgivelser kan på Skolestyrelsens forlangende indhentes fra skolerne.

Tekstopgivelser er vigtige, fordi de danner baggrund for prøven og er således forbindelsen mellem den daglige undervisning og den afsluttende prøve. Det er derfor væsentligt, at eleverne er med til at udvælge netop de tekster, der interesserer dem mest.

Der stilles krav om alsidighed i tekststudvalget, hvilket vil sige, at tekstuddraget skal være bredt og dække de stofområder, som eleverne har arbejdet med i årets løb, for eksempel tekster om unges levevilkår og om familie, skoleliv, fritidsliv, arbejdsliv, medier og aktuelle problemstillinger.

“Af passende sværhedsgrad” vil sige, at teksterne skal ligge inden for rammerne af læseplanen for 9. klasse. Der skal være alsidighed i årets tekstvalg og emner. Dette medfører krav om, at opgivelserne skal indeholde blandt andet teksttyperne skønlitteratur, sagprosa og billedtekster. Teksterne kan hentes fra et bredt materialeudvalg, for eksempel romaner (uddrag), noveller, avisartikler, ungdomsblade, reklamer, tv og film/musik (dvd/video).

Vigtige kriterier i valget af tekster er ikke mindst, om de motiverer og engagerer eleverne – og om teksterne i øvrigt er gode at samtale og argumentere ud fra. Elevernes egne, selvproducerede tekster må ikke opgives, men kan inddrages i samtalen.

Tekstopgivelserne skal i forskelligt omfang afspejle kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande.

Det brede og alsidigt sammensatte tekststudvalg er et særdeles vigtigt kriterium ved sammensætningen af tekstopgivelserne.

3.1.1. Normalside

En normalside er 1.300 bogstaver for prosa, herunder hører nu også poesi og tegneserielitteratur.

Ved ikke-skrevet materiale angives ikke normalsidetallet, men for eksempel titel/beskrivelse, forfatter/maler/producer, forlag samt eventuelt årstal.

Mængden af for eksempel billeder, lyd og video er ikke anført, men kravet om tekstopgivelser inden for disse udtryksformer skal ses i sammenhæng med læseplanens og undervisningsvejledningens præcisering af arbejdet med disse materialer. Endvidere vil det for mange elever være en stor fordel at kunne henvise/relatere til “sete” tekster i samtalen, for eksempel film, videoklip, billeder etc.

3.2. Forløbet af den mundtlige prøve

Arbejdsgangen ved forberedelsen af den mundtlige prøve ser således ud:

- Tilrettelægning af emner ud fra årets tekstopgivelser.
- Eleven udvælger prøvestof og fordyber sig i sit valgte emne (med læreren som vejleder).

- Eleven udformer og afleverer disposition for den mundtlige prøve.
- Den mundtlige prøve gennemføres, og der gives karakter.

Prøven består af elevens redegørelse for et selvvalgt emne ud fra tekstopgivelserne og en samtale ud fra et overordnet tema fra tekstopgivelserne. Der gives ingen forberedelsestid, da eleven er bekendt med tekstopgivelserne fra årets arbejde.

Eksaminationen indledes med, at eleven kort redegør for sit selvvalgte emne. Eleven skal være forberedt på, at han eller hun skal kunne løsrive sig fra sit papir, og at fremlæggelsen ikke må bære præg af oplæsning. Eleven har på forhånd udarbejdet en disposition.

Eksaminator kan stille korte, uddybende og præciserende spørgsmål til eleven. Censor kan stille afklarende spørgsmål.

Eleven trækker herefter et spørgsmål inden for et tema, der knytter an til de tekster, der er opgivet til prøven, for eksempel et prøveoplæg i form af billede/billedcollage samt et igangsættende prøvespørgsmål på baggrund af de opgivne tekster.

Eleven skal kunne give udtryk for sine overvejelser vedrørende prøveoplægget, hvorefter lærer og censor går i dialog med eleven.

Votering og karaktergivning foregår som normalt, men i vurderingen indgår kun de to mundtlige kompetencer, redegørelse og samtale.

3.2.1. Disposition for det selvvalgte emne

Til den første del af den mundtlige prøve udarbejder eleven en disposition, som skal tjene som udgangspunkt for redegørelsen.

Dispositionen skal indeholde:

- elevens navn og klasse
- titel på det overordnede tema, som det selvvalgte emne er valgt i forbindelse med
- titel på det selvvalgte emne
- kort begrundelse for valg af emnet
- dispositionen
- kildefortegnelse over læste tekster og andre oplysninger, der er anvendt i forberedelsen med angivelse af normalsidetallet.
- lærerens og elevens underskrift

Dispositionen skal være på tysk og tjene som oversigt for elev, lærer og censor. Den skal ikke indgå i den endelige vurdering, idet den udelukkende er af orienterende karakter. Den er tænkt som en hjælp for eleven. Under forberedelsen af sin redegørelse kan eleven eventuelt have valgt at arbejde med en længere disposition, men den endelige disposition vil

ofte skulle være kortere, da det er lettere at overskue i prøvesituationen. Dispositionen må højst være på en A4-side.

Der kan eventuelt være et billede på dispositionen, hvis det er relevant for fremlæggelsen. Hvis eleven har valgt at redegøre for et kunstværk, vil det være vanskeligt uden at bringe et billede af dette.

Alle elever skal aflevere en disposition. Det er lærerens opgave at sørge herfor. Fremstilling af dispositionen kan i nogle tilfælde kræve megen hjælp fra lærerens side. Hvis en elev efter denne hjælp skulle undlade at aflevere sin disposition, skal eleven alligevel til prøve. Prøven aflægges i disse tilfælde uden den støtte, som en skriftlig disposition giver.

Eleven skal aflevere dispositionen til læreren, når forberedelsesperioden er slut. Denne sender den videre til censor, som skal have den, senest 14 dage før prøven afholdes.

Dispositionen medbringes til prøven, men præsentationen må ikke have karakter af oplæsning og/eller udenadslære. Kun dispositionen, som den er fremsendt til censor med lærers og elevs underskrift, må medbringes og bruges af eleven ved fremlæggelsen. Redegørelsen skal vare cirka 5 minutter. Det kan i første omgang synes som meget kort tid, men er faktisk længe, når kravet er, at eleven selv skal føre ordet eventuelt afbrudt af få, opklarende spørgsmål fra lærers/censors side. Tidsfaktoren skal huskes i arbejdet med dispositionen.

Herunder vises to eksempler på en disposition, der godkendes af læreren.

Eksempel 1

Name: _____ **Klasse** _____

Unser Thema: _____ Jung sein

Mein Thema: _____ Essstörungen

Warum habe ich dieses Thema gewählt:

- Mein persönliches Interesse
- Mein Wissen über dieses Thema

1. Über Essstörungen

- Anorexie/ Magersucht
- Bulimie

2. Wer bekommt Essstörungen und warum?

- Jugendliche und Essstörungen
- Deutschland / Dänemark
- Die Schönheitsideale

3. Konsequenzen bei Essstörungen

- Krankheiten
- Kinderlosigkeit
- Rückfall

4. Hilfe

- Familie und Freunde
- Behandlung, Deutschland/ Dänemark
- Ein normales Leben

Literatur

„Immer schlank, immer sexy“ ,Brennpunkt Deutsch 2,8 ns

„Ich sitze vor einem vollen Teller und kann nicht essen“, Neue Post 2,6 ns

<http://www.youtube.com/watch?v=P0ymoUitrkU>

insgesamt 5,4ns

Unterschrift / SchülerIN _____ Unterschrift/ LehrerIN _____

Eksempel 2

Name: _____ **Klasse** _____
Unser Thema: _____ **Freizeit** _____
Mein Thema: _____ **Tauchen** _____

Warum habe ich dieses Thema gewählt:

- Ich tauche selbst.
- Ich finde es ist eine interessante Sportart.

1. Was braucht man zum Tauchen

- Taucherkurs
- Mindestalter und Theorie
- Gesundheitszustand
- Taucherausrüstung
- Zertifikat
- Tauchclubs in Deutschland/ Dänemark und anderswo

2. Tauchen kann gefährlich sein

- Sicherheit beim Tauchen
- Taucherkrankheit
- Achtung Haie?

3. Wo kann man tauchen?

- Dänemark
- Deutschland
- Australien/Great Barrier Reef

4. Ein Taucherlebnis

- Eine Welt unter Wasser
- Im Kattegat

Literatur

Ein neugieriger Junge AK 2 Gyldendal 3,2

Tauchsport für Jugendliche <http://svo.viernheim.de/Tauchsport-fuer-Jugendliche.tauchsportfrjugen.0.html> 1,0

Haie hautnah <http://www.spiegel.de/reise/fernweh/0,1518,457590,00.html> Spiegel
o,5

insgesamt **4,7**

Unterschrift / Schüler/Schülerin _____

Unterschrift/ Lehrer/Lehrerin _____

3.2.2. Forberedelse af det selvvalgte emne

Det selvvalgte emne har rod i tekstopgivelserne. Baggrunden for at arbejde med et selvvalgt emne er blandt andet at udbygge og forbedre prøven, så den opleves som meningsfuld og relevant af eleverne, og at den giver eleverne tilstrækkelig medbestemmelse og mulighed for at vise initiativ samt øger deres motivation. Disse elementer er væsentlige for elevens lyst til at arbejde med sproget i en kommende uddannelse og skal derfor også afspejles i prøvesituationen.

Derudover er det vigtigt, at prøven er repræsentativ for undervisningens indhold.

Det betyder, at prøven, der tager udgangspunkt i et selvvalgt emne, stiller krav til, at emnet skal være bredt og favne tilstrækkelig alsidige elementer, der er blevet arbejdet med i løbet af skoleåret.

Ligeledes skal tekstopgivelserne til det selvvalgte emne afspejle, at der er blevet arbejdet med forskellige teksttyper, blandt andet skrevne og ikke-skrevne materialer, sagprosa, digte, sange, litteratur, billedmateriale og lydmateriale. Her skal eleverne kunne demonstrere, at de kan belyse deres emne ved hjælp af forskellige teksttyper. Desuden er det vigtigt, at prøven måler den viden og de færdigheder, den har til hensigt at måle.

Endelig kan prøven vise noget om, i hvilket omfang eleven vil kunne klare et kommende uddannelseskraft.

Kvaliteten af arbejdet skal kunne bedømmes, og fremlæggelsen af det selvvalgte emne skal kunne vise elevernes forskellige kompetencer, herunder selvstændighed, initiativ og evne til at fordybe sig.

Valg og forberedelse af emnet kan forløbe således:

- Senest i marts/april brainstormer læreren og eleverne sammen over mulige emner inden for de forskellige temaer, der er arbejdet med i løbet af året.
- Læreren researcher på materiale, der kan inspirere eleverne, herunder hjemmesider, bøger, film, dvd/video og blade.
- Derefter ser eleverne på materialet, lader sig inspirere og ser, hvad de kan bruge. Denne fase handler om læsning efter hovedindhold af materialet, om udvælgelse og sortering.
- Eleverne vælger emner og brainstormer individuelt over dette.
- Eleverne udarbejder deres dispositioner. Eleverne vælger tre til fem punkter, som de vil uddybe i deres selvvalgte emne, og de lægger sig fast på tekstopgivelserne, som de vil basere deres selvvalgte emne på.
- Til de forskellige punkter i dispositionen skriver eleverne små hjælpetekster, som eleven bruger under forberedelsen frem til prøven.
- Derefter tilegner eleverne sig stoffet, så de er fortrolige med deres redegørelse.
- Der gives et passende antal timer til at arbejde med teksterne, fx 6-8 undervisningslektioner.

- Den færdige disposition underskrives både af lærer og elev og skal være censor i hænde senest 14 dage før prøven afholdes.

3.2.3. Prøven er individuel

Eleverne kan vælge at arbejde 2 -3 sammen om et emne i forberedelsesfasen. De afleverer dog hver sin disposition, og de går til prøve hver for sig.

3.2.4. Samarbejdet mellem lærer og censor

Ved denne prøveform har censor ikke mulighed for at gøre sin indflydelse gældende før prøveafleggelsen.

Det er derfor i særlig grad lærerens ansvar, at de valgte prøveoplæg er fagligt forsvarlige, og at omfanget og kompleksiteten er passende i forhold til slutmålene og prøveniveauet.

Kontakten og drøftelserne mellem lærer og censor er vigtig, og det vil være hensigtsmæssigt, at læreren sender oversigten over de udvalgte emner til lodtrækning til censor, så denne kan danne sig et overblik over de faglige områder. Efter modtagelsen af dispositionerne og prøveoplagene kontakter censor læreren, og prøvens afholdelse drøftes.

Censor modtager dispositioner, prøveoplæg samt tekstopgivelser, senest 14 dage før prøven skal afholdes, og forbereder sig herudfra. Som nævnt tidligere skal dispositionen kun tjene som afsæt for prøven – og ikke vurderes som en del af den mundtlige prøve, men censor må gerne bruge dispositionen som udgangspunkt for sine eventuelle spørgsmål til eleverne.

3.2.5. Lærerens rolle

Lærerens rolle er at finde rigeligt og relevant materiale til at inspirere eleverne. Læreren fungerer som vejleder og giver input og feedback. Det er lærerens opgave at vejlede den enkelte elev og hjælpe vedkommende med at begrænse sig, så der ikke favnes for bredt. Der er ofte en tendens til, at eleverne vil have for meget med og ofte for svære ting, hvorfor læreren må hjælpe med at afgrænse stoffet og vejlede dem i at holde sig til et ordforråd, de kan overskue.

Læreren vejleder i udvælgelsen af tekstopgivelserne til det selvvalgte emne. Det indebærer, at man støtter og udfordrer eleven i afsøgningen af fordybelsesområdet og i udvælgelsesprocessen. Læreren kan foreslå mulige tekster og andre udtryksformer, som eleven så skaffer, undersøger og vælger ud fra. Nogle elever kan her arbejde meget selvstændigt, mens andre skal have flere og mere præcise anvisninger. Læreren sikrer, at prøveoplægget er af passende sværhedsgrad og af passende omfang.

Det er vigtigt, at eleverne holder sig til et sprog med et enkelt ordforråd og en enkel syntaks, da redegørelsen skal formidles i talesprog. Dog må man være meget opmærksom på, at der ikke er tale om udenadslære.

Eleverne skal arbejde med forskellige teksttyper, som har relevans for dem, og som giver viden om samfundsforhold i tysktalende lande.

- Eleverne skal opbygge et centralt ordforråd og en sproglig bevidsthed, som kan anvendes og overføres, når de skal tale om andre emner.
- Ikke-skrevet materiale og billedmedier har stor værdi og er kilde til inspiration, da det giver eleverne konkrete oplevelser af deres emne.
- Elevernes bevidsthed om sprogbrug øges, når der arbejdes intensivt med udtale, tyske talehandlinger og sætningsopbygning.
- Elevernes fokus på sprogets opbygning kan styrkes via omskrivning af tekster fra 1. person til 3. person, arbejde med ordklasser, substantivskøn og verbalbøjninger.
- Elevernes spørgsmål til sprogopbygning bliver mere relevante, når arbejdet med grammatikken er markant funktionel.
- Eleverne udvikler en viden om, hvordan man bedst tilegner sig tysk via anvendelse af forskellige læsestrategier, herunder læsning efter hovedindhold og læsning efter specifik information.
- Eleverne arbejder med kommunikationsstrategier, herunder hvordan man kan udtrykke sig i enkle vendinger og omformulere svære tekster til et anvendeligt sprog.
- Eleverne bør flittigt anvende ordbøger og udvikle færdigheder i procesorienteret skrivning i forhold til at udarbejde dispositionen.

Når arbejdet med det selvvalgte emne er afsluttet, og dispositionen er afleveret, ophører vejledningen.

Eleverne kan vælge at arbejde videre med deres oplæg på egen hånd.

3.3. Samtalen

Den sidste del af den mundtlige prøve er en samtale/interaktion med eksaminator på baggrund af et igangsættende spørgsmål/oplæg, som eleven trækker.

I prøven sættes der fokus på elevens evne til at reagere spontant i en samtale med et aktivt ordforråd på baggrund af tema- og tekstopgivelser.

Samtalen folder sig ud inden for emnet, for eksempel perspektivering af en set film, hørt sang eller læst tekst. Samtalen skal forløbe inden for den ramme, som prøveoplægget omhandler, og eventuelt associerede emner, som eleven eller læreren bringer ind i samtalen. Eleverne skal samtidig have mulighed for at inddrage egen viden og personlige erfaringer.

Der er ikke tale om at overhøre eleven i dele af det opgivne stof, det vil sige detaljeret eksaminere eleven i en eller flere af de tekster, der har været arbejdet med i årets løb. Eleverne skal under samtalen på intet tidspunkt levere længere referater eller genfortællinger.

3.3.1. Eksempel på prøveoplæg/spørgsmål

Tema	Eksempel på et igangsættende spørgsmål	Tekster der kan relateres til
Sport	<ul style="list-style-type: none"> • Leistungssport – oder Sport zum Spaß? 	

Andre eksempler på prøvespørgsmål:

- Sport: Arbeit oder Traumberuf?
- Sport: am besten individuell oder im Team?
- Was ist das Beste beim Sport, zuschauen oder aktiv sein?
- Sport – ist Leistungssport gesund?
- Ist Bergsteigen Wahnsinn oder Sport?
- Sport in der Schule – Sport in der Freizeit. Gibt es da Möglichkeiten und Begrenzungen?

Tema	Eksempel på et igangsættende spørgsmål	Tekster der kan relateres til
Ferien/Reisen	<ul style="list-style-type: none"> • Was ist in den Ferien wichtig? 	

Andre eksempler på prøvespørgsmål:

- In den Ferien arbeiten - warum oder warum nicht?
- Junge Leute arbeiten oft im Ausland, z.B. als Au-pair. Ist das eine gute Idee?
- Ferien und Reisen sind Abenteuer erleben – oder?
- Ferien sind einfach nur am Strand liegen – oder?
- Ferien und Reisen – allein, mit Freunden oder mit der Familie?

- Ferien – einfach zu Hause bleiben oder verreisen?
- Ferien – Geld verdienen oder Geld verbrauchen?
- Ferien – mehr Zeit für Hobbys, oder?

3.3.2. Prøveoplægget

Det udtrukne prøveoplæg gør det helt klart for eleven, hvilket tema der er trukket og skaber tydelig sammenhæng med tekstopgivelserne der er tale om. Relevante tekster kan indgå i samtalen. Eleverne skal være helt klar over, at de ikke skal overhøres i de kendte tekster. Det enkelte spørgsmål/oplæg skal:

- behandle emneområder, som ligger tæt på elevens dagligdag og interesser
- være inden for et andet emneområde end det, som eleven har valgt som selvvalgt emne
- være formuleret i et forholdsvis enkelt sprog
- være relativt enkelt at gå til, men også rumme udfordringer for de dygtige elever.

Prøveoplægget skal være ukendt for eleven. Det må derfor kun anvendes to gange i løbet af prøven.

Det gælder også, hvis prøven gennemføres over to eller flere dage. Prøvespørgsmålet kan for eksempel ledsages af relevant billedmateriale/collage med det formål at anspore eleven til at samtale om spørgsmålet inden for emnet. Der skal være mindst fire prøveoplæg at vælge imellem for den sidste elev. Prøveoplagene til de mundtlige prøver skal alsidigt dække opgivelserne og de emner, disse afspejler, uden hensyn til antallet af elever.

Læreren skal sikre, at eleven ikke kommer op i det samme stofområde, som han eller hun har arbejdet med i det selvvalgte emne, og dermed sikre, at tema-overlapning undgås for hver enkelt elevs vedkommende (se også 3.3.3. Lodtrækningen). Herved sikres, at eleven får mulighed for at demonstrere overblik over årets arbejde. Samtidig får eleven mulighed for at vise, i hvor høj grad han eller hun kan indgå i en mere fri og spontan samtale.

Der skal være overensstemmelse mellem sværhedsgraden af tekstopgivelserne og prøveoplægget.

Prøvespørgsmålet skal være på et indholdsmæssigt og sprogligt niveau, der svarer til læseplanen for 9. klasse.

3.3.3. Lodtrækning

Prøvespørgsmålene lægges frem på prøvedagen. Inden elevens prøve går i gang, er de prøvespørgsmål fjernet, som relaterer til det tema, som eleven har valgt sit selvvalgte emne

ud fra. Det er således på forhånd sikret, at det alene er de for den enkelte elev relevante prøvespørgsmål, der ligger fremme. Forud for prøven har læreren udarbejdet en oversigt over elevernes selvvalgte emner samt de temasammenhænge, som eleverne ikke kan trække spørgsmål indenfor. Der anvendes en lodtrækningsprocedure, der sikrer, at eleverne ikke har mulighed for at kunne regne de forskellige temasammenhænge ud.

3.4. Vurdering og karaktergivning

Der gives én karakter.

Når prøvetiden er slut, går eleven ud af lokalet, og lærer og censor drøfter præstationen og giver én karakter. Lærer og censor skal tage notater om elevens præstation, og censor skal komme med sit forslag til karakter først. Når lærer og censor er enige om en karakter, kaldes eleven ind i prøvelokalet, hvor han eller hun modtager sin karakter sammen med en kort begrundelse.

Ved denne prøve, hvor eleven har præsenteret et selvvalgt emne, vil der hos mange elever være et ønske om en grundig forklaring af karakteren. Dette må man forsøge at imødekomme – dog uden at tidsplanen for prøveafleggelsen løber løbsk.

Der prøves i kommunikative færdigheder i form af mundtlig sprogfærdighed. Der lægges vægt på, at eleven kan udtrykke sig forholdsvis klart i et enkelt sprog og kan udtale tysk forståeligt, herunder med en udtale og intonation, der ligner tysk sprogtone. I vurderingen indgår elevens kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande.

Den mundtlige prøve i tysk er en prøve i sammensatte færdigheder, hvori indgår de fire CKF-områder:

- kommunikative færdigheder (herunder lytte- og læseforståelse og mundtlig sprogfærdighed)
- bevidsthed om sprog og sprogbrug
- forskellige sprogtilgængelses- og kommunikationsstrategier
- viden om kultur- og samfundsforhold.

Der er først og fremmest fokus på at vurdere elevens kommunikative færdigheder. I folkeskolen er det som tidligere nævnt vigtigt at huske på, at elevens sprog er et “sprog, der er på vej” både med hensyn til sproglig korrekthed, ordforråd, intonation og udtale. Det vægtes positivt, hvis eleven er i stand til at omskrive eller omformulere sig, når han eller hun mangler ord. Dog er det forstyrrende, hvis eleven anvender ord fra sit modersmål eller et andet sprog, når ordforrådet ikke slår til. Eller hvis udtalen af enkelte ord/sætninger er så afvigende, at det ikke forstås eller misforstås.

Der gives én karakter, hvori både elevens færdigheder og viden vurderes. Censor og lærer er alene under karakterfastsættelsen. Der gives karakter efter hver enkelt elevpræstation. Eleven meddeles den fastsatte karakter i overværelse af censor efterfulgt af en kort, præcis begrundelse for karakteren.

Vægtningen af prøvens enkelte delelementer skal bero på en omhyggelig afvejning af elevpræstationens kvaliteter og mangler. Det er således i høj grad præstationens kvaliteter, der skal lægges mærke til – ikke kun manglerne.

Karakterfastsættelsen foretages ud fra graden af målopfyldelse og er en absolut karaktergivning. De vejledende karakterbeskrivelser for områderne: Fremragende (12), God (7) og Tilstrækkelig (2) ses herunder:

3.4.1. En fremragende præstation ved FSA (12)

- Eleven viser god indsigt i det selvvalgte emne og udtrykker sig frit i sin redegørelse i et enkelt, sammenhængende sprog og med et centralt ordforråd.
- Elevens sprogproduktion udtrykker sikkerhed i anvendelsen af den mest basale grammatik.
- Eleven viser forståelse af det igangsættende spørgsmål og kan føre en samtale på en sikker og overbevisende måde samt inddrage flere relevante områder inden for rammen af prøveoplægget.
- Eleven tager naturligt initiativ, lytter og reagerer frit og spontant i samtalen.
- Eleven har en god udtale og intonation, der ligner tysk sprogtone.
- Eleven udviser sikkert kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande såvel i redegørelse som i samtalen.

3.4.2. En god præstation ved FSA (7)

- Eleven udtrykker sig i sin redegørelse for selvvalgt emne såvel som i samtalen i et forholdsvis enkelt og nogenlunde sammenhængende sprog og med et centralt ordforråd.
- Eleven udviser rimelig sikkerhed i anvendelsen af den funktionelle grammatik med en del mangler, som dog ikke forstyrrer kommunikationen væsentligt.
- Eleven viser god forståelse af det selvvalgte emne og af det udtrukne prøveoplæg og inddrager flere relevante områder inden for emnet/emnerne.
- Eleven tager en del initiativer, lytter og reagerer, og kan svare på helt enkle spørgsmål med hjælp fra eksaminator.
- Eleven har en forståelig udtale og intonation, der ligner tysk sprogtone.
- Eleven udviser et nogenlunde godt kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande.

3.4.3. En tilstrækkelig præstation ved FSA (02)

- Eleven udtrykker sig i sin redegørelse for selvvalgt emne såvel som i samtalen i et sprog, der er gennemgående forståeligt, men noget usammenhængende, og der er flere sproglige fejl og mangler, hvilket i nogen grad forstyrrer kommunikationen.
- Det selvvalgte emne er i store træk forstået. Sproget er stort set forståeligt og nogenlunde klart.
- Eleven inddrager i tilstrækkeligt omfang relevante områder inden for emnet/emnerne. Samtalen foregår mest ved, at eleven svarer kortfattet på stillede spørgsmål.
- Elevens udtale og intonation bærer præg af en vis usikkerhed.
- Eleven har vanskeligt ved at inddrage kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande i samtalen

3.4.4. Evalueringsskema til mundtlig sprogfærdighed

Nedenstående elementer (se næste side) kan indgå i helhedsvurderingen. Skemaet kan udfyldes under og efter eksaminationen af henholdsvis lærer og censor og danne udgangspunkt for den samlede vurdering.

Elevens navn:			
Marker ved afkrydsning undervejs i prøveforløbet. Tilsammen vil krydsene opridse en profil af præstationen til de forventninger, der stilles til eleven.			
Kommunikative færdigheder	fremragende	god	tilstrækkelig
Eleven redegør for selvvalgt emne			
Eleven fremsætter synspunkter			
Eleven lytter og reagerer i samtalen			
Eleven forstår lærerens og censors spørgsmål			
Eleven tager initiativ i samtalen			
Sprog og sprogbrug	fremragende	god	tilstrækkelig
Elevens udtale og intonation			
Eleven udtrykker sig forholdsvist klart			
Eleven anvender et relevant ordforråd			
Eleven benytter tyske tale vendinger			
Eleven anvender den relevante grammatik			
Sprogtilegnelse	fremragende	god	tilstrækkelig
Eleven har forberedt sit selvvalgte emne			
Eleven anvender og udnytter kommunikationsstrategier, herunder lyttestrategier			
Eleven har overblik over dispositionen			
Kultur- og samfundsforhold	fremragende	god	tilstrækkelig
Eleven relaterer til tema og tekstopgivelser			
Eleven relaterer til kultur- og samfundsforhold			
Eleven anvender relevant viden i forhold til emne og overordnet tema			
Eleven drager sammenligninger med egne kulturforhold			

3.4.5. Information til eleven

Eleverne skal inden prøven orienteres om prøvekravene, vurderingskriterierne, og om hvordan prøvernes enkelte dele foregår.

Eleverne skal have en kopi af tekstopgivelserne. Det er også hensigtsmæssigt, at de får en oversigt med rækkefølge for, hvornår de skal op. I forbindelse med gennemgangen af prøvens form og indhold er det vigtigt at minde eleverne om, at de ikke må medbringe notater eller andet fra årets arbejde under selve eksaminationen.

3.4.6. Information til censor

Censor skal påse, at prøverne er i overensstemmelse med målene og øvrige krav i reglerne om faget.

Censor skal i øvrigt medvirke til og påse, at prøverne gennemføres i overensstemmelse med de gældende regler, og medvirke til og påse, at eksaminanderne får en ensartet og retfærdig behandling, og at deres præstationer får en pålidelig bedømmelse.

Blanketten med tekstopgivelserne og prøveoplæg sendes gennem skolens ledelse, så de er censor i hænde senest 14 kalenderdage før prøven.

Bilag medsendes i fornødent omfang. Det vil kun sjældent tjene noget formål at medsende samtlige tekster, cd/bånd, billeder og videomaterialer fra årets arbejde. Eleverne skal ikke overhøres i tekstopgivelserne. Tekstopgivelserne er derimod elevernes sproglige og indholdsmæssige sikkerhedsnet.

Hvis censor ønsker at se nogle af materialerne fra årets arbejde, kan han eller hun anmode om det. Det kan for eksempel dreje sig om tekster, der omhandler specielle emner eller centralt materiale, som censor ikke kender. Det er imidlertid vigtigt, at censor får stillet *bele* prøveoplægget til rådighed forud for prøven. Der skal til censor også fremsendes en oversigt, der tydeligt viser sammenhængen mellem de enkelte dele af tekstopgivelserne og de enkelte prøveoplæg.

Når censor har modtaget materialet, kontakter han eller hun læreren. Lærer og censor drøfter derefter prøveafleggelsen og prøveopgaverne, så eventuelle tvivlsspørgsmål er afklaret inden prøvedagen. Det aftales for eksempel, hvordan lodtrækningen skal foregå – ikke mindst, hvis der er tale om individuelle tekstopgivelser. Ligeledes kan det være hensigtsmæssigt kort at præcisere vurderingskriterierne.

3.4.7 Censors opgave

Reglerne for censors opgaver fremgår af § 27 i prøvebekendtgørelsen:

§ 27. Censor skal

- 1) påse, at prøverne er i overensstemmelse med målene og øvrige krav i reglerne om de pågældende fag,
- 2) medvirke til og påse, at prøverne gennemføres i overensstemmelse med de gældende regler og

3) medvirke til og påse, at eleverne får en ensartet og retfærdig behandling, og at deres præstationer får en pålidelig bedømmelse.

Stk. 2. Censor kan stille uddybende spørgsmål til eleven.

Stk. 3. Censor og eksaminator skal gøre notater om præstationen og karakterfastsættelsen til brug for skolens leders behandling af eventuelle klagesager, jf. § 41. Notaterne skal opbevares i 1 år.

Stk. 4. Konstaterer censor, at kravene efter stk. 1 ikke er opfyldt, eller giver forløbet af prøven censor anledning til at formode, at der har været mangler ved den forudgående undervisning eller vejledning, afgiver censor indberetning herom til skolens leder.

Stk. 5. Når censor er beskikket af Skolestyrelsen, videresender skolens leder indberetningen til styrelsen med sine eventuelle bemærkninger.

Stk. 6. Censor afgiver desuden efter anmodning fra Skolestyrelsen indberetning om prøveafholdelse og prøveresultater.

Vejledning til prøverne i 10. klasse (FS10-prøven)

1.1. Baggrund for ændringerne

I skoleåret 06/07 ændredes prøven for 9. klasse. Der indførtes både mundtlig og skriftlig prøve til udtræk, hvoraf udtrækket det første år overvejende var skriftligt og de sidste 2 år udelukkende var mundtligt. På baggrund af de erfaringer, der er blevet gjort med de nye prøver på FSA-niveau, er det blevet besluttet også at ændre FS10 prøverne, så de ligger som en fortsættelse af de prøver, som eleverne kender fra 9. kl. De nye prøveformer tager udgangspunkt i Fælles Mål, således at eleverne bliver prøvet i de fleste af slutmålene, som er gældende for 10. klasse.

Sprogundervisningen er en balance mellem *at kunne kommunikere og kunne udtrykke sig korrekt*. Sprog og sprogbrugsprøven sætter fokus på *sprogets korrekthed*, hvilket vil medvirke til, at der også i den daglige undervisning vil blive lagt lidt mere vægt på dette område. Indførelsen af delprøven i sprog og sprogbrug vil give et bredere billede af den enkelte elevs kompetencer end tidligere, hvor der blot var en prøve i skriftlig fremstilling.

Elevernes sprog på dette trin er et intersprog (et sprog på vej), hvilket bl.a. karakteriseres ved, at eleverne har flere passive end aktive kompetencer i sproget. Disse passive kompetencer vil netop kunne anvendes i opgaverne i sprog og sprogbrug, hvorimod eleverne endnu ikke vil kunne anvende dem i fuld udstrækning i den frie skriftlige fremstilling.

Den mundtlige prøve i 10. klasse handler både i redegørelsen og samtalen om det samme tema, hvilket giver tid til mere fordybelse og nuancering.

1.2. Faglige områder

Tyskundervisningen er i de centrale kundskabs- og færdighedsområder (slutmål og trinmål) beskrevet ud fra fire områder:

- Kommunikative færdigheder
- Sprog og sprogbrug
- Sprogtilegnelse
- Kultur- og samfundsforhold.

Disse fire områder er indarbejdet i reglerne for prøverne, og både de mundtlige prøver og den skriftlige prøve indeholder elementer af alle fire områder.

Den mundtlige og den skriftlige prøve i tysk er dog først og fremmest prøver i kommunikative færdigheder.

Eleven skal ikke prøves i viden om sprog og sprogbrug eller i bevidsthed om sprogtilegnelse i den form, læseplanen beskriver. Områderne er elevens forudsætning for at klare prøven i kommunikative færdigheder og for i praksis at vise, at han eller hun har tilegnet sig viden og bevidsthed om områderne. Den mundtlige prøve indebærer endvidere, at elevernes kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande indgår i vurderingen.

1.3. Prøverne

Prøverne har som mål, at de skal afdække, hvor langt eleven er nået i sine færdigheder inden for specifikt udvalgte slutmål, hvor eleven bedømmes efter mål og krav. Målene for undervisningen skal leve op til de eksisterende bindende trin- og slutmål, der følger bekendtgørelsen for Fælles Mål.

Prøverne tester kombinerede funktionelle færdigheder. Der er tale om prøver, der afspejler elevens henholdsvis receptive og produktive færdigheder. Prøven er en sprogpå prøve, der tester, hvad eleverne kan udtrykke og forstå på fremmedsproget. Pejlemærker for dette arbejde er at finde i den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog (CEFR (Common European Framework of Reference for Languages)), som er en anerkendt rammebeskrivelse af niveauer inden for de forskellige sproglige kompetencer, hvor der angives, hvilket niveau den enkelte elev er nået til.

Grundskolen har i faget tysk hovedansvaret for, at eleverne mindst når de mål, der er beskrevet i niveauerne A1-A2 (Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog). Disse kompetencebeskrivelser anvendes som pejlemærker i test- og prøvearbejdet i flere europæiske lande. Et tilgængeligt eksempel herpå er den netbaserede sprogtest, Dialang (<http://www.dialang.org>), der tilbyder selvscorende sprogtest på 14 forskellige sprog.

Læring af de kommunikative færdigheder består i at træne og tilegne sig de receptive kompetencer: lytte og læse, og de produktive kompetencer: redegørelse, samtale og skrive. Færdighederne hænger nøje sammen og interagerer med hinanden (de fem kompetencer – CEFR).

Ud over at der er tale om en fornyet og større fokusering på de vigtigste af slutmålene, der er opstillet for faget tysk, sigter justeringen også på, at der opnås en positiv tilbagevirkende effekt på undervisningen, især hvad angår fordybelsen i de tyskfaglige kerneområder.

1.4. Prøvernes enkelte dele

Mundtlig prøve

Prøven består af en decentralt stillet opgave til testning af mundtlige, produktive færdigheder:

- a) redegørelse (cirka 7 minutter)
- b) interaktion/samtale (cirka 7 minutter).

Skriftlig prøve

Prøven består af en centralt stillet opgave til testning af den produktive skriftlige kompetence

- a) opgave i sprog og sprogbrug (anbefalet 1/2 time)
- b) skriftlig fremstilling (anbefalet 2 1/2 time)

i alt 3 timer.

Prøverne indeholder opgaver af forskellig karakter, hvilket giver eleven mulighed for at vise sin viden på mange forskellige måder. Eleverne skal både lytte, læse, skrive og tale, herunder både redegøre for kendt stof og indgå i samtale. Prøvematerialet er varieret med hensyn til teksttyper og temaer. Ligeledes indgår varierede svarformer i opgaverne til sprog og sprogbrug. Der anvendes multiple choice, som er en fælles betegnelse for en række opgavetyper, hvor eleven skal vælge det rigtige svar blandt flere mulige.

2. Den mundtlige prøve

2.1. Prøvegrundlaget

Grundlaget for den mundtlige prøve i tysk (FS10-prøven) er de fleste af slutmålene.

Kommunikative færdigheder

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- forstå hovedindholdet og væsentlige detaljer af talt tysk om kendte emner
- deltage i samtaler om kendte emner
- fremlægge et forberedt emne og redegøre for, kommentere og udtrykke synspunkter
- læse og forstå hovedindholdet af forskellige typer af tekster

Sprog og sprogbrug

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udtrykke sig med en udtale og intonation, der gør sproget klart og forståeligt
- udtrykke sig med et centralt ordforråd inden for kendte emner
- anvende ofte forekommende faste vendinger og kulturbundne udtryk
- anvende relevante lytte- og læsestrategier
- anvende relevante kommunikative strategier i forbindelse med samtale og redegørelse
- anvende grundlæggende sprogbrugsregler, så kommunikation lykkes.

Sprogtilegnelse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udnytte deres viden om lytte- og læsestrategier og om kommunikative strategier

- søge og udnytte relevante informationer fra forskellige medier
- anvende ordbøger hensigtsmæssigt.

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- anvende en grundlæggende viden om historie og geografi og om levevilkår, værdier og normer i tysktalende lande
- sammenligne og perspektivere til egen kultur indenfor nære og kendte emner
- vise forståelse for andres levevis og deres kulturer

I den mundtlige prøve skal eleverne vise, at de ud fra slutmålene er i stand til at:

- bruge tysk som kommunikationsmiddel, deltage i samtaler og redegøre for hovedindholdet af forskellige teksttyper
- anvende sprogets opbygning hensigtsmæssigt, herunder udtrykke sig forståeligt
- anvende et centralt ordforråd og anvende faste vendinger på en relevant måde
- vælge og anvende strategier i forbindelse med kommunikation
- forholde sig til væsentlige sider af samfundsforhold, herunder vise grundlæggende viden om levevilkår i tysktalende lande.

I prøven adskilles og afprøves færdighederne såvel enkeltvis som integreret. I en kommunikativ undervisning vil man oftest integrere færdighederne. Eksempelvis forudsætter interaktion, at man både kan lytte, forstå og ytre sig. Ligesom slutmålene har tydeligt fokus på elevens alsidige kommunikative sprogfærdigheder, skal den mundtlige prøve netop afspejle, at eleven er i stand til at anvende sit sprog.

Her er det centralt, at eleven kan få følgende kompetencer til at spille sammen:

- reception: at forstå, hvad man hører
- produktion: at gøre sig forståelig i mundtlig tysk (tale)
- interaktion: at kunne reagere spontant og indgå i en samtale
- viden om kultur og samfundsforhold: at kende til kultur i tysksprogede lande og kunne reflektere over ligheder og forskelle i forhold til egen kultur.

2.2. Den mundtlige prøves dele

Den mundtlige prøve består af en decentral opgave til testning af produktive, mundtlige færdigheder:

1. redegørelse for elevens selvvalgte emne (cirka 7 minutter)
2. samtale om det lodtrukne tema med udgangspunkt i elevens redegørelse (ca. 7 minutter)

Første del af prøven består af elevens redegørelse for et selvvalgt emne på baggrund af en godkendt disposition. Eleven må medbringe dispositionen til prøven.

Anden del af prøven består af en samtale mellem eleven og eksaminator med udgangspunkt i elevens redegørelse for det selvvalgte emne, der udbredes til at omfatte det lodtrukne, overordnede tema.

Tidligst 10 dage før den skriftlige prøve trækker eleverne lod mellem årets overordnede temaer. Inden for det lodtrukne, overordnede tema vælger eleven i samråd med læreren et selvvalgt emne, som han/hun vil fordybe sig i, og som danner grundlag for den mundtlige prøve.

Prøven foregår på tysk og varer 20 minutter inklusive votering. På baggrund af en helhedsbedømmelse gives der en karakter. Der er ingen forberedelsestid til prøven.

2.3. Tekstopgivelserne

Der opgives et alsidigt sammensat tekstudvalg på 40 – 50 normalsider af passende sværhedsgrad omfattende skønlitteratur og sagprosa. Herudover opgives ikke-skrevet materiale, for eksempel billeder, lyd og video/dvd.

Reglen om indsendelse af tekstopgivelser til Skolestyrelsen er ophørt, men tekstopgivelser kan på Skolestyrelsens forlangende indhentes fra skolerne, jf. folkeskolelovens § 56.

Tekstopgivelser er vigtige, fordi de danner baggrund for prøven og således er forbindelsen mellem den daglige undervisning og den afsluttende prøve. Det er derfor væsentligt, at eleverne er med til at udvælge netop de tekster, der interesserer dem mest.

Der stilles krav om alsidighed i tekstudvalget, hvilket vil sige, at tekstuddraget skal være bredt og dække de stofområder, som eleverne har arbejdet med i årets løb. Ved FS10 kan man fx også benytte tekster om uddannelse og erhverv, sociale og samfundsmæssige problemstillinger, miljøspørgsmål, minoriteter og menneskerettigheder.

“Af passende sværhedsgrad” vil sige, at teksterne skal ligge inden for rammerne af læseplanen for 10. klasse. Tekstopgivelserne skal endvidere dække gennemæssigt bredt. Dette medfører krav om, at opgivelserne skal indeholde blandt andet teksttyperne skønlitteratur, sagprosa og billedtekster. Teksterne kan hentes fra et alsidigt materialeudvalg, for eksempel romaner (uddrag), noveller, avisartikler, ungdomsblade, reklamer, stof fra tv, internet og film/musik-dvd. Internettet er en vigtig kilde til aktuelle tekster.

Fordelingen af normalsider – gennemæssigt – afpasses i forhold til årets arbejde.

Vigtige kriterier i valget af tekster er ikke mindst, om de motiverer og engagerer eleverne – og om teksterne i øvrigt er gode at samtale og argumentere ud fra. Elevernes egne, selvproducerede tekster må ikke opgives, men kan inddrages i samtalen.

Tekstopgivelserne skal i forskelligt omfang afspejle kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande.

Det brede og alsidigt sammensatte tekststudium er et særdeles vigtigt kriterium ved sammensætningen af tekstopgivelserne. *Endvidere vil det for mange elever være en stor fordel at kunne henvise/relatere til “sete” tekster i samtalen, for eksempel film, filmklip, billeder osv.* For hver enkelt tekst skal angives de opgivne teksters forfattere og titler med kildeangivelse og normalsideantal.

Tekstopgivelser samles i fire til fem overordnede temaer. Eleverne er med til at vælge blandt årets tekster og har mulighed for individuelle tekstopgivelser. En oversigt over elever og tekstopgivelser, for eksempel i form af et afkrydsningsskema, vedlægges opgivelserne til censor.

Kopi af tekstopgivelserne udleveres til eleverne.

2.3.1 Normalside

En normalside er 1.300 bogstaver for prosa, herunder hører nu også poesi og tegneserielitteratur. I prøvebekendtgørelsen er der angivet 1300 bogstaver for alle genrer.

Ved “ikke-skrevet materiale” angives ikke normalsidetallet, men for eksempel titel/beskrivelse, forfatter/maler/producer, forlag samt eventuelt årstal.

Mængden af for eksempel billeder, lyd og video/dvd er ikke anført, men kravet om tekstopgivelser inden for disse udtryksformer skal ses i sammenhæng med læseplanens og undervisningsvejledningens præcisering af arbejdet med disse materialer.

2.4. Prøven

Prøven består af elevens redegørelse for et selvvalgt emne ud fra det lodtrukne tema og en samtale med udgangspunkt i redegørelsen. I samtalen inddrages hele det overordnede tema.

Arbejdsgangen ved forberedelsen af prøven

Læreren vælger sammen med eleverne, hvilke overordnede temaer og tekster, der skal opgives.

- Tidligst ti dage før den skriftlige prøve trækker eleverne lod blandt de opgivne temaer.
- Hver elev definerer et emne indenfor det lodtrukne tema. Dette godkendes af læreren.
- Eleven udvælger stof, og fordyber sig i sit selvvalgte emne. Læreren er vejleder.
- Eleven udformer og afleverer en disposition for sin redegørelse.
- Eleven og læreren underskriver dispositionen.
- Dispositionen afleveres, så den kan være censor i hænde senest 14 dage før prøven afholdes.
- Den mundtlige prøve afholdes og karakter gives.

Der gives ingen forberedelsestid, da eleverne er bekendt med tekstopgivelserne fra årets arbejde og har forberedt det selvvalgte emne på forhånd.

Prøven indledes med, at eleven redegør for det selvvalgte emne ud fra den på forhånd afleverede disposition. Eleverne skal være forberedt på, at de skal kunne løsrive sig fra deres disposition, og at deres fremlæggelse ikke må bære præg af oplæsning. Dispositionen har form af underpunkter og stikord og må højst fylde en A4 side. Til brug ved fremlæggelsen kan eleven benytte statistiske eller grafiske illustrationer, som kan underbygge elevens redegørelse. Kopi af disse skal på forhånd være sendt til censor.

Efter elevens redegørelse indleder eksaminator en samtale med eleven ud fra, hvad eleven har fortalt i sin fremlæggelse. Samtalen udbredes gradvist til at omfatte hele det tema, som eleven har valgt sit emne ud fra. Samtalen foregår naturligvis på tysk. Censor kan deltage i samtalen.

Votering og karaktergivning foregår som en helhedsbedømmelse ud fra vurderingskriterierne.

2.4.1. Dispositionen

Til første del af den mundtlige prøve udarbejder eleven en disposition, som skal tjene som udgangspunkt for redegørelsen.

Dispositionen skal indeholde:

- elevens navn og klasse
- titel på det selvvalgte emne
- titel på det overordnede tema, som det selvvalgte emne er valgt i forbindelse med
- kort begrundelse for valg af emnet
- dispositionen
- Der kan eventuelt være et billede på dispositionen, hvis det er relevant for fremlæggelsen. Hvis eleven har valgt at redegøre for et kunstværk, vil det være vanskeligt uden at bringe et billede af dette.
- kildefortegnelse over læste tekster og andre oplysninger, der er anvendt i forberedelsen, med angivelse af normalsidetallet.
- lærerens og elevens underskrift.

Dispositionen skal være på tysk og tjene som oversigt for elev, lærer og censor. Den skal ikke indgå i den endelige vurdering, idet den udelukkende er af orienterende karakter. Den er tænkt som en hjælp for eleven. Under forberedelsen af sin redegørelse kan eleven eventuelt have valgt at arbejde med en længere disposition, men den endelige disposition vil ofte skulle være kortere, da det er lettere at overskue i prøvesituationen. Dispositionen må højst være på en A4-side. Eleven kan ligeledes producere grafiske illustrationer til støtte ved fremlæggelsen. Disse skal afleveres sammen med dispositionen.

Alle elever skal aflevere en disposition. Det er lærerens opgave at sørge herfor. Fremstilling af dispositionen kan i nogle tilfælde kræve megen hjælp fra lærerens side. Hvis en elev efter denne hjælp skulle undlade at aflevere sin disposition, må eleven aflægge prøve uden den støtte, som en skriftlig disposition giver.

Eleven skal aflevere dispositionen til læreren, når forberedelsesperioden er slut. Denne sender den videre til censor, som skal have den, senest 14 dage før prøven afholdes. Dispositionen medbringes til prøven, men præsentationen må ikke have karakter af oplæsning og/eller udenadslære. Kun dispositionen og evt. statistiske eller grafiske illustrationer, som de er fremsendt til censor med lærerens og elevens underskrift, må medbringes og bruges af eleven ved fremlæggelsen. Redegørelsen skal vare cirka 7 minutter. Tidsfaktoren skal huskes i arbejdet med dispositionen.

2.4.2. Eksempel på en disposition

Se eksempler på dispositionen under FSA.

2.4.3. Forberedelse af prøven

Det selvvalgte emne har rod i tekstopgivelserne. Baggrunden for at arbejde med et selvvalgt emne er blandt andet at forbedre prøven, så den opleves som meningsfuld og relevant af eleverne, og at den giver eleverne tilstrækkelig medbestemmelse og mulighed for at vise initiativ, samt øger deres motivation. Disse elementer er væsentlige for elevens lyst til at arbejde med sproget i en kommende uddannelse og skal derfor også afspejles i prøvesituationen.

Derudover er det vigtigt, at prøven er repræsentativ for undervisningens indhold. Det betyder, at prøven, der tager udgangspunkt i et selvvalgt emne, stiller krav til, at det overordnede tema skal være bredt og favne tilstrækkelig alsidige elementer, der er blevet arbejdet med i løbet af skoleåret. Her skal eleverne kunne demonstrere, at de kan belyse deres emne ved hjælp af forskellige tekster. I sagens natur læses tekster på tysk. Mange vil sikkert læse mere end de sider, som de ender med at skrive på litteraturlisten. Nogle vil måske også læse tekster på dansk. Disse kan dog ikke opgives, da de ikke bidrager med nyt ordforråd til emnet, og da det er en tyskprøve.

Desuden er det vigtigt, at prøven måler den viden og de færdigheder, den har til hensigt at måle.

Endelig kan prøven vise noget om, i hvilket omfang eleven vil kunne klare et kommende uddannelseskraft.

Kvaliteten af arbejdet skal kunne bedømmes, og fremlæggelsen af det selvvalgte emne skal kunne vise elevernes forskellige kompetencer, herunder selvstændighed, initiativ og evne til at fordybe sig.

Forberedelse af det selvvalgte emne kan forløbe således:

- I forbindelse med tekstopgivelserne foretager læreren og eleverne sammen en brainstorm over mulige emner inden for de forskellige temaer, der er arbejdet med i løbet af året.
- Læreren researcher på materiale, der kan inspirere eleverne, herunder hjemmesider, bøger, film, dvd og blade.

- Der foretages lodtrækning blandt de 4-6 overordnede temaer, som opgives, tidligst 10 dage inden skriftlig prøve.
- Eleverne ser på materialet, lader sig inspirere og ser, hvad de kan bruge. Denne fase handler om global læsning af materialet, udvælgelse og sortering.
- Eleverne vælger emner.
- Eleverne udarbejder en disposition. De vælger 3-5 punkter, de vil uddybe i deres selvvalgte emne, og de lægger sig fast på den litteraturliste, de vil bruge. Teksterne på litteraturlisten skal være tekster, som ikke indgår de klassens tekstopgivelser.
- Til de forskellige punkter i dispositionen skriver eleven *små hjælpetekster* til brug under forberedelsen frem til prøven.
- Derefter tilegner eleverne sig stoffet, så de er helt fortrolige med deres redegørelse.
- Der gives et passende antal lektioner - cirka 10 - til at arbejde med teksterne.
- Dispositionen skal være censor i hænde senest 14 dage før den mundtlige prøve.

Læreren må medvirke til at rådgive eleven til at begrænse omfanget af opgaven, så den står i et realistisk forhold til såvel omfanget af forberedelsestid som den tid, der gives til prøven.

Det kan være en god idé at holde et "midtvejsmøde" i klassen, hvor eleverne præsenterer, hvor langt de er i arbejdet. Det kan virke som inspiration og eventuelle afsæt for samarbejde.

Når arbejdsperioden er afsluttet, afleveres dispositionen. Eleverne kan vælge at arbejde videre med deres redegørelse på egen hånd. Det endelige stof, som eleven vælger at arbejde med, skal godkendes af læreren. Såvel lærer som elev underskriver den endelige disposition, sådan at der ikke kan herske tvivl om, hvilken disposition der gælder.

2.5. Prøven er individuel

Eleverne kan vælge at arbejde sammen 2-3 om et emne i forberedelsesfasen. De afleverer dog hver sin disposition, og de går til prøve hver for sig. Dispositioner, der er forholdsvist ens, vil derfor forekomme.

Her vil det være en god idé ikke at lade disse elever gå op lige efter hinanden for at undgå en sammenligning i vurderingen.

Opgivelserne kan være fælles for hele klassen eller individuelle for enkelte elever eller grupper af elever.

2.6. Læreren rolle

I fordybelsesperioden er tysklæreren vejleder.

Vejlederrollen er en kombination af:

- den faglige sikring af prøvens validitet (at den afprøver det, den skal, nemlig *redegørelse* for et selvvalgt emne)
- den faglige rådgivning af eleverne.

Det indebærer, at man støtter eleven i afgrænsningen af det selvvalgte emne og i udvælgelsen af tekster. Her vil der være store forskelle på, hvor meget hjælp den enkelte elev har brug for. Læreren vejleder i udvælgelsen af tekstopgivelserne til det selvvalgte emne. Det indebærer, at man støtter og udfordrer eleven i afsøgningen af fordybelsesområdet og i udvælgelsesprocessen. Læreren kan foreslå mulige tekster og andre udtryksformer, som eleven så skaffer, undersøger og vælger ud fra. Nogle elever kan her arbejde meget selvstændigt, mens andre skal have flere og mere præcise anvisninger. Læreren sikrer, at prøveoplægget er af passende sværhedsgrad og af passende omfang. Læreren må også stoppe eleverne i at køre ud ad en tangent, som er for svær, for let eller for perifer i forhold til emnet. Der vil i mange klasser være nogle svage elever, som kræver megen hjælp fra lærerens side. Det er lærerens opgave at hjælpe dem, så de også får afleveret en disposition. Endelig kommer arbejdet med afpudsningen af det indsamlede materiale og forberedelsen af den mundtlige fremlæggelse af emnet.

2.7. Redegørelse

At redegøre for indholdet i tekster betyder at sammenfatte de holdninger og den viden, der kommer til udtryk, og påpege, hvad der er centralt i teksterne. Efter en redegørelse vil det være naturligt at komme med en *vurdering*. Det er vigtigt, at man ikke blander *redegørelse* og *vurdering* sammen. Man skal redegøre loyalt for en teksts indhold (og/eller argumentation), inden man eventuelt giver en vurdering af den.

Redegørelsen kan fx tage udgangspunkt i:

- En artikel, der forklarer noget generelt om problematikken
- En eventuelt flere tekster.

En efterfølgende *vurdering* kan derefter tage udgangspunkt i egne holdninger, følelser etc.

2.8. Samtale

Anden del af den mundtlige prøve består af en samtale, primært mellem lærer og elev, på baggrund af elevens redegørelse. Det vil være naturligt, at lærer og censor spørger ind til ting fra redegørelsen, som de ønsker at få uddybet eller ønsker at diskutere. Herefter breder samtalen sig ud til det overordnede tema, som eleven trak ved lodtrækningen. Eleven skal her kunne perspektivere sit eget emne til det overordnede tema samt vise viden om hele

temaet. Samtalen skal fokusere på de kultur- og samfundsforhold, som temaet indeholder og de perspektiver, der kan inddrages i forbindelse hermed.

Der kan altså ikke tales om "hvad som helst". Samtalen skal fortsættes inden for den ramme, som det trukne tema omhandler, eller associerede emner, som eleven eller læreren bringer ind i samtalen. Kultur- og samfundsforhold skal inddrages i samtalen, og det forventes, at eleven, ud over at perspektivere til årets arbejde i tysktimerne, også kan inddrage sin viden og sine personlige erfaringer om kultur- og samfundsforhold. Eleven skal ikke levere længere referater, men inddrage et eller flere sagsforhold fra tekstopgivelserne, årets arbejde eller fra sit eget liv, som skønnes værdifulde at tale om og forholde sig til.

2.9. Lodtrækning

Lodtrækningen finder sted tidligst 10 dage før den skriftlige prøve i overværelse af skolens leder eller dennes stedfortræder.

Eleverne trækker lod mellem de 4-6 temaer, som årets arbejde er opdelt i. Temaerne er ligeligt repræsenteret i lodtrækningen. Prøven er begyndt, når eleven har trukket sit tema. Der skal være mindst 4 lodder tilbage, når den sidste elev trækker sit tema.

2.10. Information til eleven

Eleverne skal inden prøven orienteres om prøvekravene, vurderingskriterierne, og om hvordan prøvernes enkelte dele foregår.

Eleverne skal have en kopi af tekstopgivelserne. Det er også hensigtsmæssigt, at de får en oversigt med rækkefølge for, hvornår de skal op. I forbindelse med gennemgangen af prøvens form og indhold er det vigtigt at minde eleverne om, at de ikke må medbringe notater eller andet fra årets arbejde. De må kun medbringe deres disposition, de statistikker og grafiske illustrationer, som er blevet sendt til censor. Alle dele skal være underskrevet af såvel lærer som elev, så det er helt klart, hvad der må medbringes.

2.11. Censors opgave

Reglerne for censors opgaver fremgår af § 27 i prøvebekendtgørelsen:

§ 27. Censor skal

- 1) påse, at prøverne er i overensstemmelse med målene og øvrige krav i reglerne om de pågældende fag,
- 2) medvirke til og påse, at prøverne gennemføres i overensstemmelse med de gældende regler og

3) medvirke til og påse, at eleverne får en ensartet og retfærdig behandling, og at deres præstationer får en pålidelig bedømmelse.

Stk. 2. Censor kan stille uddybende spørgsmål til eleven.

Stk. 3. Censor og eksaminator skal gøre notater om præstationen og karakterfastsættelsen til brug for skolens leders behandling af eventuelle klagesager, jf. § 41. Notaterne skal opbevares i 1 år.

Stk. 4. Konstaterer censor, at kravene efter stk. 1 ikke er opfyldt, eller giver forløbet af prøven censor anledning til at formode, at der har været mangler ved den forudgående undervisning eller vejledning, afgiver censor indberetning herom til skolens leder.

Stk. 5. Når censor er beskikket af Skolestyrelsen, videresender skolens leder indberetningen til styrelsen med sine eventuelle bemærkninger.

Stk. 6. Censor afgiver desuden efter anmodning fra Skolestyrelsen indberetning om prøveafholdelse og prøveresultater.

2.11.1. Information til censor

Blanketten med tekstopgivelserne og elevernes dispositioner sendes gennem lederen af skolen, så de er censor i hænde senest 14 kalenderdage før prøven.

Sammen med opgivelserne og dispositionerne skal der til censor medsendes en oversigt, der viser, hvilket overordnet tema og selvvalgt emne den enkelte elev skal til prøve i.

Skolen medsender bilag i fornødent omfang. Det vil sjældent tjene noget formål at medsende samtlige opgivne tekster, lyd- og billedmaterialer fra årets arbejde. Hvis censor ønsker at se nogle af materialerne fra årets arbejde, for eksempel tekster der omhandler specielle emner, kan han eller hun anmode om det.

Eleven skal ikke "høres" i tekstopgivelserne. Tekstopgivelserne er elevens sproglige og emnemæssige sikkerhedsnet, og de skal bruges til at perspektivere elevens selvvalgte emne i løbet af samtalen. Det er derfor ikke nødvendigt, at censor har læst, set og hørt alle de tekster, der opgives, da han eller hun under prøven ikke skal kontrollere, om eleven kan huske eller gengive teksterne.

Når censor har modtaget materialet, kontakter han eller hun læreren, og lærer og censor drøfter prøveafleggelsen og dispositionerne, så eventuelle tvivlsspørgsmål er afklaret inden prøvedagen.

Det kan ligeledes være hensigtsmæssigt kort at præcisere vurderingskriterierne.

Dispositionen skal tjene som et afsæt for prøven og skal ikke vurderes som en del af den mundtlige prøve, men lærer og censor må gerne bruge dispositionen som udgangspunkt for deres spørgsmål til eleven.

2.12. Vurdering og karaktergivning

Der gives én karakter.

Når prøvetiden er slut, går eleven ud af lokalet, og lærer og censor drøfter præstationen og giver én karakter. Lærer og censor skal tage notater om elevens præstation, og censor skal komme med sit forslag til karakter først. Når lærer og censor er enige om en karakter, kaldes eleven ind i prøvelokalet, hvor han eller hun modtager sin karakter sammen med en kort begrundelse.

Ved denne prøve, hvor eleven har præsenteret et selvvalgt emne, vil der hos mange elever være et ønske om en grundig forklaring af karakteren. Dette må man forsøge at imødekomme – dog uden at tidsplanen for prøveafleggelsen løber løbsk.

Den mundtlige prøve, hvor der er fokus på redegørelse og samtale, bedømmes ud fra en helhedsvurdering. Der prøves i mundtlig sprogfærdighed. Der lægges vægt på, at eleven kan udtrykke sig forholdsvist klart.

Elevens mundtlige sprogfærdighed prøves ved, at eleven redegør, fremlægger, tager del i samtalen, lytter, fremsætter synspunkter og perspektiverer.

Det er naturligt, at der forekommer uafsluttede sætninger, gentagelser, fyldord, spring i tankegang osv., da dette netop er karakteristisk for talesproget.

Eleven skal udtrykke sig med et ordforråd, der passer til situationen og emnet. Netop ordforrådet er en vigtig forudsætning for, at kommunikationen lykkes. Det er værdifuldt, at eleven kan anvende forskellige kommunikationsstrategier, for eksempel at omskrive, understøtte det sproglige udtryk med mimik og gestik samt bede om hjælp på tysk, hvis eleven mangler ord. Det er uhensigtsmæssigt, hvis eleven blander danske ord ind i samtalen eller beder om hjælp på dansk, når vedkommende mangler ord.

Elevens udtale og intonation skal være klar og forståelig.

2.12.1. Det selvvalgte emne

Det er positivt, hvis eleven er selvstændig i sin redegørelse og anvender typisk tyske talemåder. Endvidere forventes det, at eleven anvender sprogbrugsreglerne i en sådan grad, at kommunikationen lykkes.

I vurderingen indgår desuden elevernes kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande.

Elevens kendskab hertil kommer til udtryk i løbet af redegørelsen, idet eleven relaterer til viden og eventuelle personlige erfaringer.

2.12.2. Samtalen

Det forventes, at eleven tager initiativer i samtalen, for eksempel ved at anvende typiske tyske talemåder, som benyttes, når man “tager ordet” eller fx udtrykker synspunkter.

Endvidere forventes det, at eleven anvender sprogbrugsreglerne i en sådan grad, at kommunikationen lykkes.

I vurderingen indgår desuden elevens kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande.

Elevens kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande kommer til udtryk i løbet af samtalen, idet eleven perspektiverer til emner fra årets arbejde eller til eventuelle personlige erfaringer og viden. Eleven skal ikke “høres” i historiske eller geografiske forhold, der har med tysktalende lande at gøre, men være i besiddelse af relevant viden i forhold til emnet.

Det er positivt, hvis eleven kan påpege forskelle og ligheder mellem de tysktalende landes kulturer og egen kultur, først og fremmest inden for de emneområder, som undervisningen har indeholdt.

Der gives én karakter på baggrund af en helhedsbedømmelse, hvori både elevens færdigheder og viden vurderes.

Censor og lærer er alene under karakterfastsættelsen. Der gives karakter efter hver enkelt elevpræstation.

Eleven meddeles den fastsatte karakter i overværelse af censor, gerne efterfulgt af en kort, præcis begrundelse for karakteren.

2.12.3. Vurderingskriterier

Vægtningen af de enkelte elementer skal bero på en omhyggelig afvejning af en elevpræstations kvaliteter og mangler. Det er ikke kun manglerne, der skal lægges mærke til.

Ligesom de skriftlige censorer arbejder med et vurderingsark, hvor både de positive og de negative sider af besvarelsen noteres, kan det også ved de mundtlige prøver anbefales at notere begge sider i forbindelse med vurderingen. Vurderingsområderne, som er angivet på nedenstående hjælpeskema, kan for eksempel anvendes efter hver elevpræstation til at opsummere censors og lærers indtryk af eleven og danne grundlag for drøftelsen af præstationens stærke og svage sider.

De fire centrale kundskabs- og færdighedsområder (kommunikative færdigheder, sprog og sprogbrug, sprogtilegnelse og kultur- og samfundsforhold) er brugt som overskrifter i hjælpeskemaet. Sprog og sprogbrug samt sprogtilegnelse er i denne sammenhæng ikke brugt som videnskategorier, da eleverne jo ikke skal “høres” i for eksempel grammatik. De

to områder er elevens forudsætning for at kunne kommunikere hensigtsmæssigt, og ved prøven skal eleven vise, at han eller hun er i stand til at anvende dem i praksis.

Vægtningen af prøvens enkelte delelementer skal bero på en omhyggelig afvejning af elevpræstationens kvaliteter og mangler. Det er således i høj grad præstationens kvaliteter, der skal lægges mærke til – ikke kun manglerne.

Bedømmelsen foretages efter 7-trins-skalaen. Karakteren er absolut og viser, i hvor høj grad målene er opfyldt. Se nedenstående beskrivelser:

2.13. Vejledende karakterbeskrivelser

En fremragende præstation ved FS10 (12)

Eleven viser god indsigt i det selvvalgte emne og udtrykker sig frit i sin redegørelse i et enkelt, sammenhængende sprog og med et centralt ordforråd.

Elevens sprogproduktion udtrykker sikkerhed i anvendelsen af den mest basale grammatik.

Eleven forstår spørgsmålene vedr. det selvvalgte emne og det overordnede tema og kan føre en samtale på en sikker og overbevisende måde samt inddrage flere relevante områder i forhold til det overordnede tema og det selvvalgte emne.

Eleven tager naturligt initiativ, lytter og reagerer frit og spontant i samtalen og kan perspektivere selvstændigt til temaets tekster.

Eleven har en god udtale og intonation, der ligner tysk sprogtone.

Eleven udviser sikkert kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande såvel i redegørelse som i samtalen.

En god præstation ved FS10 (7)

Eleven viser god forståelse af det selvvalgte emne og temaet og inddrager flere relevante områder inden for emnet og temaet.

Eleven udtrykker sig i sin redegørelse for selvvalgt emne såvel som i samtalen i et forholdsvis enkelt og nogenlunde sammenhængende sprog og med et centralt ordforråd.

Eleven udviser rimelig sikkerhed i anvendelsen af den funktionelle grammatik med en del mangler, som dog ikke forstyrrer kommunikationen væsentligt.

Eleven kan perspektivere på opfordring til temaets tekster.

Eleven tager en del initiativer, lytter og reagerer, og kan svare på enkle spørgsmål med hjælp fra eksaminator. Eleven har en forståelig udtale og intonation, der ligner tysk sprogtone.

Eleven udviser et nogenlunde godt kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande.

En tilstrækkelig præstation ved FS10 (02)

Eleven viser tilstrækkelig forståelse af det selvvalgte emne, dog med en vis usikkerhed.

Eleven udtrykker sig i sin redegørelse for selvvalgt emne såvel som i samtalen i et sprog, der er gennemgående forståeligt, men noget usammenhængende, og der er flere sproglige fejl og mangler, hvilket i nogen grad forstyrrer kommunikationen.

Sproget er stort set forståeligt og nogenlunde klart.

Eleven inddrager i tilstrækkeligt omfang relevante områder inden for emnet og temaet.

Elevens perspektivering til temaet og temaets tekster er lidt usikker.

Samtalen foregår mest ved, at eleven svarer kortfattet på stillede spørgsmål.

Elevens udtale og intonation bærer præg af en vis usikkerhed.

Eleven har lidt svært ved at inddrage kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande i samtalen.

2.14. Evalueringsskema til mundtlig sprogfærdighed

Nedenstående elementer (se næste side) kan indgå i helhedsvurderingen. Skemaet kan udfyldes under

og efter eksaminationen af henholdsvis lærer og censor og danne udgangspunkt for den samlede

vurdering.

Elevens navn:			
Marker ved afkrydsning undervejs i prøveforløbet. Tilsammen vil krydsene opridse en profil af præstationen til de forventninger, der stilles til eleven.			
Kommunikative færdigheder	fremragende	god	tilstrækkelig
Eleven redegør for selvvalgt emne			
Eleven fremsætter synspunkter			
Eleven lytter og reagerer i samtalen			
Eleven forstår lærerens og censors spørgsmål			
Eleven tager initiativ i samtalen			
Sprog og sprogbrug	fremragende	god	tilstrækkelig
Elevens udtale og intonation			
Eleven udtrykker sig forholdsvist klart			
Eleven anvender et centralt og relevant ordforråd			
Eleven benytter tyske tale vendinger			
Eleven anvender den relevante grammatik			
Sprogtilegnelse	fremragende	god	tilstrækkelig
Eleven har forberedt sit selvvalgte emne			
Eleven anvender og udnytter kommunikationsstrategier, herunder lyttestrategier			
Eleven har overblik over dispositionen			
Kultur- og samfundsforhold	fremragende	god	tilstrækkelig
Eleven relaterer til temaet og tekstopgivelserne			
Eleven perspektiverer til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande			
Eleven viser relevant viden i forhold til emne og overordnet tema			

Eleven drager sammenligninger med egne kulturforhold			
--	--	--	--

3. Den skriftlige prøve

3.1. Prøvegrundlaget

Grundlaget for prøven i skriftlig fremstilling er de fleste af slutmålene.

Kommunikative færdigheder

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udtrykke sig skriftligt i et forståeligt og sammenhængende sprog om kendte emner
- læse og forstå hovedindholdet og væsentlige detaljer af forskellige typer skrevet tekst.

Sprog og sprogbrug

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- anvende et centralt ordforråd inden for kendte emner
- anvende grundlæggende sprogbrugs og retskrivningsregler, så kommunikation lykkes
- anvende relevante læsestrategier.

Sprogtilegnelse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- uddrage og anvende informationer af forskellige typer tekster
- anvende ordbøger, grammatiske oversigter og stavekontrol hensigtsmæssigt
- vælge relevante skrivestrategier, herunder viden om skriveprocessens faser.

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- anvende en grundlæggende viden om levevilkår, værdier og normer i tysktalende lande
- sammenligne og perspektivere inden for nære og kendte emner til egen kultur.
- vise forståelse for andres levevis og deres kulturer.

3.2. At arbejde med Skriftlighed

Arbejdet med de skriftlige kompetencer er en naturlig del af tyskundervisningen i alle tre forløb fra fra 7. – 10 klassetrin.. I de centrale kundskabs- og færdighedsområder er det med hensyn til det skriftlige formuleret, at eleverne skal:

- arbejde med at udtrykke sig hensigtsmæssigt i sammenhængende skriftlige fremstillinger
- arbejde med grammatikker, ordbøger og andre opslagsværker
- arbejde med forskellige medier, herunder elektroniske, blandt andet til tekstbehandling, informationssøgning og kommunikation.

Det er særdeles vigtigt, at det skriftlige udtryk ikke er en aktivitet, som er henvist til de ældste klassetrin, men en udtryksform, som eleverne skal arbejde med i hele forløbet for at kunne leve op til slutmålene i den sidste ende.

Det skriftlige arbejde er en udtryksform, som skal indgå som en integreret del af undervisningsforløbene – helt fra første forløb i 7. klasse – først og fremmest fordi det er vigtigt, at eleverne i tyskundervisningen får mulighed for at samle mange slags skriveerfaringer, og at læreren undervejs i det fireårige forløb hjælper eleverne med at udvide deres skriveerfaringer. Ikke mindst herved udvikles elevernes interesse for skriveprocesser og skriveprodukter.

3.2.1. Skriveprocessen

I den kreative skriveproces indgår de samme faser som i anden procesorienteret skrivning: brainstorm, mindmap, udkast, redigering og færdigt produkt. Ved en prøve i skriftlig fremstilling er det naturligvis produktet, der er afgørende, da det er bestemmende for den endelige vurdering. Gennem arbejdet med skriveprocessen bliver eleverne imidlertid bevidste om, hvordan de bedst kommer frem til et godt produkt. Disse veje kan meget vel være meget forskellige fra elev til elev.

Det er vigtigt, at eleverne gennem undervisningen lærer at udnytte skrivetiden mest hensigtsmæssigt. Derfor skal de blandt andet gøre erfaringer med skriveprocessens faser:

1. En indledende planlægningsfase: Forskellige brainstormingsteknikker benyttes.
2. En nedskrivningsfase: Der skrives løs uden for mange ophold og uden specielt fokus på stavning, grammatik og ordvalg. Der er i langt højere grad fokus på en flydende og sammenhængende formulering.
3. En bearbejdningsfase: Her tages hjælpemidlerne ordbøger, grammatiske oversigter samt stave- og grammatikkontrol i anvendelse.
4. En gennemskrivningsfase: Den endelige korrektur laves.

Det er især vigtigt at lade eleven gøre erfaringer med, at det virkelig er en god investering at bruge god tid på den indledende fase. Eleven skal bruge tid på at studere oplæggene godt og grundigt for at kunne vælge kvalificeret. Derefter skriver eleven nøgleord, ideer og sætninger ned og sætter teksten op, sådan at opbygningen fremstår logisk og hænger naturligt sammen. Herefter kan eleven begynde på den første kladde/gennemskrivning.

Det er vigtigt, at eleverne udnytter den tid, de har til rådighed og sikrer sig, at de har rettet teksten helt igennem.

3.3. Den skriftlige prøves dele

Den skriftlige prøve indeholder opgaver inden for:

1. sprog og sprogbrug
2. skriftlig fremstilling

Til besvarelsen af opgaven i skriftlig tysk er der afsat 3 timer. Eleverne kan selv disponere over tiden, men det anbefales, at der bruges ½ time på prøven i sprog og sprogbrug.

Der kan være sammenhæng mellem de to dele.

Alle instruktioner gives på tysk.

Opgavekommissionen for tysk producerer opgaver i sprog og sprogbrug og opgaveoplæg til fri skriftlig fremstilling,

3.3.1. Sprog og sprogbrug

Slutmål ifølge Fælles Mål:

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- udtrykke sig med et centralt ordforråd, herunder faste udtryk og vendinger
- anvende grundlæggende sprogbrugsregler, så kommunikationen lykkes.

Prøven i sprog og sprogbrug lægger vægt på korrektheden i elevens sprog og ordforråd. Fokus er her på, i hvilken grad eleven magter at løse målrettede opgaver i at anvende ordforråd, grammatik og sprogtilegnelsesstrategier.

Ifølge slutmål for faget tysk efter 10. klassetrin hører anvendelse af grundlæggende sprogbrugsregler i tysk til grundskolens hovedansvarsområde. Hensigten er ikke, at eleverne lærer grammatiske regler udenad, men at de tilegner sig en funktionel grammatik til støtte for de kommunikative kompetencer.

Opgaverne i sprog og sprogbrug kan fx bestå af opgaver, hvor eleven skal vise sin viden indenfor

- ordforråd
- indsætte et ord, så sætningen giver mening
- rette fejl i en tekst
- anvende ordbog
- m.m.

Opgaverne i sprog og sprogbrug vil bl.a. omfatte opgaver, hvor eleven skal vise sin viden inden for ordforråd, idiomatiske vendinger, synonymmer, homofoner, retstavning samt centrale grammatiske områder.

Elevernes leksikalske kompetence er afgørende for, hvor præcist og nuanceret de kan udtrykke sig. Derfor vil opgaver i anvendelse af ordforråd have en central placering i denne del af prøven.

3.3.2. Skriftlig fremstilling

Følgende to opgavetyper vil ofte være udgangspunkt for det skriftlige prøvesæt:

- reportagen, hvor eleven kan bruge sin erfaring og udtrykke meninger

- brevformen, hvor eleven kan vise og formidle viden og indsigt i blandt andet samfunds- og kulturforhold.

I oplæggene indgår forskellige mængder tekst. Nogle gange skal eleverne forholde sig til teksten, andre gange er teksten tænkt som inspirationsmateriale. Billeder indgår på samme måde i oplæggene.

Desuden vil opgaverne ofte inddrage kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande og lægge op til, at eleverne i besvarelsen perspektiverer til egen kultur.

Det er af største betydning, at eleverne i det daglige arbejde har lært at “tømme” såvel tekster som billeder for indhold, så disse kan indgå i elevbesvarelsenerne – ikke som afskrift – men som inspiration. Det er endvidere vigtigt, at eleverne forstår betydningen af at opfylde selve opgaveformuleringens krav – altså at besvare såvel opgave a som b, hvis det forlanges.

3.4. Anvendelse af it

It skal integreres i tyskundervisningen, hvor det naturligt kan fremme arbejdet med fagets forskellige områder. En naturlig forudsætning for, at eleven kan have glæde af tekstbehandling ved prøven, er, at han eller hun har en så tilstrækkelig færdighed og øvelse i at anvende computeren, at brugen af den ikke får negativ indflydelse på præstationen.

Gennem undervisningen må eleven desuden have erfaring med en hensigtsmæssig anvendelse af computeren i skriveprocessen. Ved at benytte it sparer eleven i realiteten kladdefasen. Den ekstra tid, der i praksis på denne måde bliver til rådighed, bør anvendes til at forbedre produktet og ikke blot til at skrive længere. Eleven bør fra undervisningen have erfaring med, hvor meget en besvarelse på for eksempel to sider fylder på tekstbehandling med en læsbar skriftstørrelse 12, samt have erhvervet sig arbejdsrutiner, hvor der både arbejdes med skærbilledet og med udprint af teksten. Det er ligeledes vigtigt at instruere grundigt i, at samtlige ark skal underskrives og gerne klipses sammen, når eleven afleverer besvarelsen.

3.5. Længde

Besvarelsen skal udformes som en sammenhængende tekst. Af opgaveformuleringen fremgår det, hvorledes opgaven skal besvares. Af opgaven fremgår det også, hvilken længde besvarelsen bør have, fx 300 – 400 ord. Eleverne bør fra undervisningen have erfaring med, hvor meget en besvarelse på fx ca. 350 ord fylder på tekstbehandling med en læsbar skrift størrelse 12-14. Den relativt begrænsede længde tager højde for tidsfaktoren og giver tid til, at produktet kan bearbejdes kvalitativt. Når eleverne anvender computer til denne del af prøven, er det vigtigt, at de har erfaringer hermed fra den

daglige undervisning, herunder også erfaringer med hensigtsmæssig anvendelse af computeren i forbindelse med skriveprocessen.

3.6. Prøven

Den skriftlige del af prøven omfatter en opgave i sprog og sprogbrug og en opgave i skriftlig fremstilling. Til besvarelsen gives der tre timer. Eleverne kan selv disponere over tiden, men det anbefales, at der bruges ½ time på prøven i sprog og sprogbrug.

Besvarelsen skal udformes som en sammenhængende tekst og skal opfylde de i opgaveformuleringen stillede spørgsmål/opgaver, for eksempel skal brevformen benyttes, hvis dette kræves.

Oplæggets tekst og billeder skal indgå i besvarelsen i overensstemmelse med opgaveformuleringen.

Afskrivning af dele af oplæggets tekst vil ofte vægtes negativt.

Elevens besvarelse skal omfangsmæssigt være af en sådan længde, at opgaveformuleringen er besvaret nogenlunde fyldigt i forhold til de tre timer, eleven har til rådighed.

Eleven skal i overensstemmelse med opgaven kunne udtrykke sig forståeligt og hensigtsmæssigt i en sammenhængende skriftlig fremstilling, der i det væsentlige er sprogligt korrekt.

Besvarelsen skal opfylde opgaveformuleringens krav. Besvarelsen kan, afhængigt af oplægget, udformes som en fortælling, et debatindlæg eller et brev, hvor indhold og stil så vidt muligt er tilpasset situationen.

Afhængigt af oplægget forventes eleven at kunne udtrykke holdninger, erfaringer, viden, følelser og evt. fantasi i besvarelsen.

Besvarelsen skal udformes i skriftsprog med dets særlige karakteristika. Talesprog accepteres, når det optræder i direkte tale.

Fejlagtig sprogbrug forringer sprogets brugsværdi: Jo flere fejl der forekommer samtidig, des lettere opstår der sproglige misforståelser.

Kravet om "sproglig korrekthed" indebærer, at eleven anvender et varieret og nuanceret ordforråd samt udviser en rimelig sikkerhed i anvendelse af den basale grammatik.

3.7. Procedure for prøvens afholdelse

Før prøvens begyndelse uddeles besvarelsesark, herunder eventuelle hjælpeark, der skal være forsynet med oplysningsrubrik til skolens navn, elevens navn, nummer, klasse/hold og fag samt felter til at anføre nummer på ark, det samlede antal ark og elevens og den tilsynsførendes signatur.

Når en elev ønsker at aflevere sin besvarelse, skal det ske til en tilsynsførende. Eleven må først forlade sin plads, når den tilsynsførende har kvitteret for modtagelsen af opgavebesvarelsen. Eleven afgør selv, hvilke ark der indgår i besvarelsen, som afleveres til bedømmelse. Eleven nummererer disse ark, og det samlede antal ark angives på hvert ark. Eleven underskriver sin besvarelse. Den tilsynsførende skal sikre sig, at alle rubrikker på arkene med besvarelser er korrekt udfyldt. Den tilsynsførende attesterer ved sin signatur, at besvarelsen er endeligt afleveret til bedømmelse, at antallet af ark svarer til det, der er anført i felterne, samt at det er kontrolleret, at arkene er fortløbende nummererede.

Ikke-afleverede besvarelsesark forbliver i lokalet, indtil prøven er afsluttet.

3.8. Ordbøger og grammatiske oversigter

Ved den skriftlige del af prøven må der anvendes ordbøger og grammatiske oversigter.

Eleven må ved prøven anvende alle slags ordbøger inklusive elektroniske, for eksempel dansk/tysk-, tysk/dansk- og tysk/tysk-ordbøger. Det er muligt at benytte elektroniske ordbøger, (for eksempel on-lineordbøger), hvis skolen kan sikre, at der er en isoleret adgang til disse materialer. Det er i den sammenhæng en forudsætning, at eleverne ved nedbrud af deres computer har adgang til en trykt ordbog. Ordbøgerne bør være af nyere dato og af en vis størrelse, så eleven er dækket ind opslagsmæssigt.

Ved grammatiske oversigter forstås en grammatik, som indeholder oversigter, eksempler og forklaringer af grammatiske områder.

Grammatikken må ikke have form af en daglig øvebog, hvori der forekommer længere tekststykker eller udfyldningsopgaver.

3.9. Vurderingen

3.9.1. Sprog og sprogbrug

Vurderingen af prøven i sprog og sprogbrug foregår ved at tælle antal korrekte items. På skolestyrelsens hjemmeside www.skolestyrelsen.dk vil der være at finde en omsætningstabel, som skal anvendes til at fastsætte karakteren for denne del af prøven.

3.9.2. Skriftlig fremstilling

I vurderingen er det vigtigt at medtage såvel positive som negative sider af besvarelsen. Det er vigtigt at understrege, at der er tale om en helhedsbedømmelse, hvor form og indhold vægtes i en helhed. Karakteren gives på baggrund af denne helhedsbedømmelse, som sker ud fra en vurdering af kvaliteter og mangler i den skriftlige fremstilling. I vurderingen indgår mange forskellige elementer, blandt andet elevens færdigheder og viden.

3.9.3. Der gives en karakter

Der gives én karakter for besvarelsen. Den sammensættes således, at sprog og sprogbrugsdelen tæller 30 % og den fri skriftlig fremstilling tæller 70 %. Der gives ikke karakter for orden, men ulæselig skrift får naturligvis indflydelse på vurderingen, hvis den hæmmer eller umuliggør forståelsen.

Form og indhold er tæt knyttet sammen, og bedømmelsen af besvarelsen skal derfor ske ud fra en helhedsvurdering, hvori de fire CKF-områder indgår:

- kommunikative færdigheder, for eksempel at skrive redegørelser, fortællinger, debatindlæg
- sprog og sprogbrug, for eksempel at sproget bruges relevant i forhold til situationen, hvilket vil sige et dækkende og varieret ordforråd og en hensigtsmæssig anvendelse af grammatik og tegnsætning
- sprogtilegnelse, for eksempel at udnytte viden om skriveprocessen, så disposition, nedskrivning og bearbejdning af opgaven, herunder brug af hjælpemidler, udnyttes
- kultur- og samfundsforhold, for eksempel at give udtryk for viden, holdninger, overvejelser, erfaringer eller fantasi i forhold til oplæggets indhold/emnet.

3.9.4. Elementer, der kan indgå i helhedsvurderingen

Kommunikative færdigheder

- Eleven skriver sammenhængende.
- Indhold og stil er tilpasset situationen.
- Eleven udtrykker holdninger, viden, følelser.

Sprog og sprogbrug

- Eleven anvender grundlæggende sprog og sprogbrugsregler, så kommunikation lykkes
- Eleven udtrykker sig forholdsvis klart og forståeligt.
- Eleven bruger sproget hensigtsmæssigt i forhold til situation og genre, det vil sige anvender et relevant ordforråd og gør brug af den relevante grammatik, som er nødvendig for forståelsen.
- Eleven bruger den retstavning, som er nødvendig for forståelsen.
- Eleven bruger et skriftsprog, der er i overensstemmelse med genren.
- Eleven disponerer teksten, for eksempel ved brug af afsnitsinddeling.
- Eleven bruger tegnsætning, især punktum.

Sprogtilegnelse

- Eleven har et hensigtsmæssigt brug af ordbog, herunder rigtige opslag.
- Eleven har et hensigtsmæssigt brug af den grammatiske oversigt.
- Elevens brug af oplæggets tekst og billeder.
- Elevens disponering af stoffet.

Kultur- og samfundsforhold

Eleven udtrykker viden om, holdninger til, erfaringer med samt forståelse og eventuelt følelser om relevante emner inden for kultur- og samfundsforhold.

3.9.5. Vejledende karakterbeskrivelser

Den fremragende præstation (12)

Der er fortrinsvis få fejl i løsningen af opgaverne i sprog og sprogbrug.

Den skriftlige produktion er sammenhængende og med en sikker brug af et centralt ordforråd.

Eleven viser sikkerhed i at anvende relevante udtryk og vendinger, og sproget er fortrinsvis uden meningsforstyrrende fejl.

Eleven viser sikkerhed i at anvende den funktionelle og for forståelsen mest basale grammatik, hvilket især gælder kongruens, verbalformer og ordstilling.

Endvidere udvises en vis sikkerhed i stavning, herunder brugen af tegnsætning.

Der accepteres fejl, hvis de ikke hæmmer forståelsen væsentligt.

Besvarelsen er grundig og inddrager relevante områder inden for emnet.

Den gode præstation (7)

Der forekommer flere fejl i løsningen af opgaverne i sprog og sprogbrug.

Den skriftlige produktion er stort set sammenhængende i form af enkle sætninger.

Ordvalget er centralt og nogenlunde dækkende.

Eleven viser rimelig sikkerhed i at anvende den funktionelle og for forståelsen mest basale grammatik, hvilket især gælder kongruens, verbalformer og ordstilling.

Eleven udtrykker sig forholdsvist klart og forståeligt i et enkelt sprog med relevante vendinger og udtryk.

Sproget indeholder flere fejl, som dog ikke forstyrrer kommunikationen væsentligt.

Eleven inddrager nogen, men ikke alle relevante områder i sin besvarelse.

Den tilstrækkelige præstation (02)

Der er mange fejl og mangler i løsningen af opgaverne i sprog og sprogbrug.

Den skriftlige produktion er præget af at være usammenhængende og med et begrænset ordforråd.

Eleven viser usikkerhed i at anvende viden om den helt basale grammatik, hvilket især gælder ordklasser, kongruens, verbalformer og ordstilling.

Sproget mangler præcision, og der forekommer flere fejl, der hæmmer forståelsen.

Besvarelsen er tilstrækkelig, men med en hel del mangler.

Eleven inddrager få relevante områder inden for emnet.

3.10.4. Evalueringsskema til skriftlig sprogfærdighed FS10

Nedenstående elementer kan indgå i helhedsvurderingen. Skemaet kan udfyldes under bedømmelsen af elevbesvarelsen af henholdsvis lærer og censor og danne udgangspunkt for den samlede vurdering.

Tilsammen vil krydsene opridse en profil af præstationen i forhold til de forventninger, der stilles til eleven.

Elevens navn:			
Marker ved afkrydsning undervejs i prøveforløbet. Tilsammen vil krydsene opridse en profil af præstationen til de forventninger, der stilles til eleven.			
Kommunikative færdigheder	fremragende	god	tilstrækkelig
Eleven skriver sammenhængende.			
Indhold og stil er afpasset situationen.			
Eleven udtrykker holdninger, viden, følelser og evt. fantasi.			
Sprog og sprogbrug	fremragende	god	tilstrækkelig
Eleven udtrykker sig forholdsvist klart og forståeligt.			
Eleven anvender relevant ordforråd for emnet.			
Eleven bruger den retstavning, som er nødvendig for forståelsen.			
Eleven anvender den relevante grammatik som er nødvendig for forståelsen.			
Eleven bruger et skriftsprog, der er i overensstemmelse med genren.			
Eleven disponerer teksten, fx ved brug af afsnitsinddeling.			
Eleven bruger tegnsætning, især punktum			
Sprogtilegnelse	fremragende	god	tilstrækkelig
Eleven bruger oplæggets tekst og billeder.			
Eleven disponerer stoffet.			
Eleven anvender ordbogen hensigtsmæssig, herunder rigtige opslag.			
Eleven anvender den grammatiske oversigt hensigtsmæssigt.			

Kultur- og samfundsforhold	fremragende	god	tilstrækkelig
Eleven udtrykker holdninger til, erfaringer med og forståelse for andres levevis og deres kulturer.			
Eleven viser relevant viden om kultur- og samfundsforhold i forhold til emnet.			
Eleven drager sammenligninger med egne kulturforhold.			

4. Bekendtgørelser

4.1. Folkeskolens afgangsprøve

4.1.1. Prøvefag til udtræk

6. Tysk

6.1. Prøven er mundtlig.

6.2. Til den mundtlige prøve opgives et alsidigt sammensat stof inden for fagets centrale kundskabs- og færdighedsområder. Opgivelserne skal omfatte 30-40 normalsider af passende sværhedsgrad, omfattende skønlitteratur og sagprosa. Herudover opgives ikke-skrevet materiale, fx fra lyd- og billedmedier.

6.3. Prøven består af elevens redegørelse for et selvvalgt emne ud fra tekstopgivelserne og en samtale ud fra et overordnet tema fra tekstopgivelserne. Til brug for redegørelsen medbringer eleven sin disposition til prøven. Som indgang til samtalen trækker eleven et oplæg/spørgsmål, som skal have indholdsmæssig sammenhæng med et overordnet tema fra tekstopgivelserne.

6.4. Prøven foregår på tysk.

6.5. Der prøves i at

- deltage i en samtale,
- redegøre for og dokumentere indsigt i det selvvalgte emne,
- udtale tysk forståeligt, herunder med en udtale og intonation, der ligner tysk sprogtone,
- udtrykke sig forholdsvis klart i et enkelt sprog og
- udvise kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande.

6.6. Prøven varer 20 minutter, inkl. karakterfastsættelse.

6.7. Der gives én karakter.

4.1.2. Frivilligt prøvefag (valgfag)

13. Tysk

13.1. Prøven er skriftlig, jf. pkt. 13.2-13.6, og mundtlig, jf. pkt. 13.7-13.12.

13.2. Den *skriftlige prøve* består af en opgave i lytte- og læsefærdighed og en friere skriftlig opgave, der omfatter en opgave i sprog og sprogbrug samt en kortere opgave i skriftlig fremstilling. Opgaverne stilles af Skolestyrelsen.

13.3. Til besvarelsen af opgaven i lytte- og læsefærdighed gives der 1 time, og til den friere skriftlige opgave gives der 2 timer.

13.4. Der prøves i at

- læse og forstå indholdet af forskellige typer af tekster,
- lytte og læse efter hovedindhold,
- lytte og læse efter specifik information,
- anvende viden om centrale grammatiske områder,
- udtrykke sig i en sammenhængende, skriftlig form,
- afpasse en skreven tekst i forhold til modtageren,
- anvende et centralt ordforråd og
- anvende retstavning og tegnsætning så præcist, at meningen i en tekst bliver tilstrækkelig tydelig.

13.5. Ved prøven i lytte- og læsefærdighed må der ikke anvendes hjælpemidler. Ved prøven i den friere skriftlige opgave må der anvendes ordbøger og grammatiske oversigter. Ved brug af computer må der anvendes tekstbehandling med stave- og grammatikkontrol samt elektroniske ordbøger.

13.6. Der gives én karakter.

13.7. Til den *mundtlige prøve* opgives et alsidigt sammensat stof inden for fagets centrale kundskabs- og færdighedsområder. Opgivelserne skal omfatte 30-40 normalsider af passende sværhedsgrad, omfattende skønlitteratur og sagprosa. Herudover opgives ikke-skrevet materiale, fx fra lyd- og billedmedier.

13.8. Prøven består af elevens redegørelse for et selvvalgt emne ud fra tekstopgivelserne og en samtale ud fra et overordnet tema fra tekstopgivelserne. Til brug for redegørelsen medbringer eleven sin disposition til prøven. Som indgang til samtalen trækker eleven et oplæg/spørgsmål, som skal have indholdsmæssig sammenhæng med et overordnet tema fra tekstopgivelserne.

13.9. Prøven foregår på tysk.

13.10. Der prøves i at

- deltage i en samtale,
- redegøre for og dokumentere indsigt i det selvvalgte emne,
- udtale tysk forståeligt, herunder med en udtale og intonation, der ligner tysk sprogtone,
- udtrykke sig forholdsvis klart i et enkelt sprog og
- udvise kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande.

13.11. Prøven varer 20 minutter, inkl. karakterfastsættelse.

13.12. Der gives én karakter.

4.2. Folkeskolens 10.-klasse-prøver

4. Tysk

4.1. Prøven består af en skriftlig og en mundtlig del, som kan afsluttes hver for sig.

4.2. Den *skriftlige* del af prøven omfatter en opgave i sprog og sprogbrug samt en opgave i skriftlig fremstilling. Opgaverne stilles af Skolestyrelsen.

4.3. Til besvarelsen af opgaven i sprog og sprogbrug og opgaven i skriftlig fremstilling gives der samlet 3 timer.

4.4. Der prøves i at

- udtrykke sig skriftligt i et forståeligt og sammenhængende sprog,
- udtrykke sig med et centralt ordforråd, herunder faste udtryk og vendinger,
- anvende grundlæggende sprogbrugsregler, så kommunikationen lykkes,
- stave og sætte tegn, så kommunikation lykkes,
- afpasse udtryksformen efter hensigt, modtager, situation og genre samt
- udvise kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande.

4.5. Ved prøven må der anvendes ordbøger og grammatiske oversigter. Ved brug af computer må der anvendes tekstbehandling med stave- og grammatikkontrol samt elektroniske ordbøger.

4.6. Der gives én karakter.

4.7. Til den *mundtlige* del af prøven opgives et alsidigt sammensat stof inden for fagets centrale kundskabs- og færdighedsområder. Opgivelserne skal omfatte 40-50 normalsider af passende sværhedsgrad, omfattende skønlitteratur og sagprosa. Herudover opgives ikke-skrevet materiale, fx billed- og lydmedier. Stof fra flere tysktalende lande skal være repræsenteret i opgivelserne.

4.8. Årets opgivelser inddeles i 4-6 temaer, som alsidigt dækker det opgivne stof. Eleven trækker lod imellem disse temaer. Inden for det lodtrukne tema vælger eleven i samråd med læreren et emne, som danner grundlag for elevens redegørelse ved den mundtlige prøve.

4.9. Efter lodtrækningen af temaet, der finder sted tidligst 10 dage, inden de skriftlige prøver påbegyndes, afsættes der undervisningstid til, at eleven kan arbejde med det selvvalgte emne. Til brug for redegørelsen udarbejder eleven sin disposition.

4.10. Prøven består af elevens redegørelse for det selvvalgte emne samt en samtale ud fra elevens redegørelse. Til brug for redegørelsen medbringer eleven sin disposition til prøven.

4.11. Der prøves i at

- redegøre for og dokumentere indsigt i et selvvalgt emne inden for et lodtrukket tema,
- deltage i en samtale på baggrund af det selvvalgte emne og det lodtrukne tema,
- tale tysk med en klar og forståelig udtale og intonation,
- anvende grundlæggende sprogbrugsregler, så kommunikationen lykkes og
- udvise kendskab til kultur- og samfundsforhold i tysktalende lande.

4.12. Prøven varer 20 minutter, inkl. karakterfastsættelsen.

4.13. Der gives én karakter.